

Къэбэртэе-Бэлыкъар Республикэм непэ имэфэкI

WWW.ADYGVOICE.RU



ТЫЗЭКЪОТМЭ - ТЫЛЪЭШ!
1923-рэ илъэсым
гъэтхалэм
щегъэжыгъэу кыдэкIы

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

№ 170 (19935) МЭФЭКУ, ИОНЫГЪОМ и 1, 2011-рэ илъэс

● ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИИЭП



ИОНЫГЪОМ и 1-р — ШЭНЫГЪЭМ и МАФ

ТикIэлэеджэкIо ыкIи тистудент лъапIэхэр!

Лъытэныгъэ зыфэтшырэ кIэлэегъаджэхэр,

гъэсэнныгъэм иЮфышIэхэр, егъэджен Юфым иветеранхэр!

*Шэныгъэм и Мафэ фэиI гуфэбэныгъэ хэ-
лъэу тышгъуфэгъушIо!*

*ИлъэсыкIэ еджэгъум иублэгъу ренэу гумэкI-
гушIогъо мафэу щыт, кIэлэеджакIохэм, сту-
дентхэм, кIэлэегъаджэхэм ящыIэныгъэ ичэ-
зыукIэу ар мэхъу.*

*Мы мафэр тыхэгъэукIэ гъэхъагъэхэм ямаф,
иIэныгъэм игъогу иублэгъушIоу ар щыт.*

*Къэралыгъом ихъэбэныгъэкIэ, дунаим уасэу
ащ къыщыфашIырэмкIэ анахь мэхъанэи
зыIэхэм зыкIэ ащыц цIыфхэу ащ ихъэм гъэс-
эныгъэу яIэр зыфэдэр. Урысыем зэрэсау фэдэу,
шъолъыр пэпчэ социальнэ-экономикэ хъэбэ-
ныгъэу ишIыщытмкIэ непэ анахь лъэпсэ игъхъа-
у щытыр гъэсэнныгъэр ары. Ежэ щыIэныгъэм
ренэу теджэнэу, иIэныгъагъэхэр зэдэгъэотын-
хэу, сэнэхъатэу хэтхыгъэмкIэ къулайныгъэхэр*

*къызIэкIэдгъэхъанхэу пшъэрылъ къытфегъэуцу.
Джаш пай лъытэныгъэ зыфэтшырэ тикIэлэ-
егъаджэхэм зугъэпIэ инхэр зыкIэтихыхэрр,
ау кIэлэегъаджэр Юфэу зыфэгъэагъэм диштэным
мэхъанэи хэ зэреттырэм дакIоу, обществен-
нэ статусэу иIэм зыкIэдгъэIэтынми тынаIэ
тетымыгъэ хъуцтэп.*

*ИлъэсыкIэ еджэгъум фэиI зэкIэми тышгъу-
фэгъушIо, псауныгъэ пытэ ишъуиIэнэу, гъэхъэ-
гъагъэхэр ишъуиIынхэу, ишъуимурад дахэхэр
къысгъудэхъунхэу ишъуфэтIо! Шэныгъагъэ-
хэмрэ ныбдэгъэукIэхэмрэ зэжыгъэгъэотынхэу
тышгъуфэгъушIо!*

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу

ТХЪАКIУШЫНЭ Аслъан

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет —
Хасэм и Тхъаматэу Федор ФЕДОРКО



АР-м и Лышхъэ мэщытым щыIагъ

Бирам мэфэкIхэм япэгъокIэу
шэмбэт пчыхъэм ар мэщытым кIо-
гъагъэ.

Адыгеим ыкIи Краснодар крайм
ащыпсэурэ быслымэнхэм ямуф-
тиеу Емыж Нурбий ТхъакIушынэ
Аслъан къыпэгъокIыгъ. Къадыр чэ-
щым ыкIи ащ къыкIэлъыкIорэ
пчыхъэхэм мэщытым къеблагъэхэр-
рэр зэрэхэлэжышхэм пIухъашт
ахъщэр республикэм ипашэхэм
къызэратупшыгъэм фэиI лъэшэу
зэрафэразэхэр ащ къыхигъэщыгъ,

шIоу щыIэр къадэхъоу щыIэнхэу
къафэлъэуагъ. Джаш фэдэу рес-
публикэм ит мэщытхэм яыгъын,
щыкIагъэу яIэхэм ядэгъэзыжын
республикэм ипашэ сыдыгъокIы
ынаIэ зэрететым, амалэу щыIэмкIэ
иэпыIэгъу къызэраритырэм афэиI
«тхъауегъэпсэу» къыриуагъ.

ТхъакIушынэ Аслъан мэщытым
къекIоллагъэхэм заIуигъэкIагъ,
НэкIмазэм щышъу къафэнэгъэ мэфэ
заулэр псынкIэ къафэхъунэу, Бирам
мафэ техъанхэу къафэлъэуагъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

Еджэныр рагъэжыжы

КIэлэеджакIохэм, студентхэм
языгъэпсэфыгъо уахътэ тыгъуасэ
аухыгъ, непэ ахэм илъэсыкIэ еджэ-
гъур рагъэжыжы.

Ионыгъом и 1-р анахъэу зимэфэ-
кIыр апэрэу еджапIэм къакохэрэр
арых. Янэ-ятэхэр, нахъыжхэр ягъу-
сэхэу, къэгъэгъэ Iэрам дахэхэр аыгъ-
хэу ахэр еджапIэм непэ къекIолла-
гъэх. Сабыйхэм къоджэ ыкIи къэлэ
урамхэр къагъэкIэрэкIагъ. ЕджэкIэ-
тхакIэ языгъэшIэцтэу, щыIэныгъэм
хэзышхэцтхэ кIэлэегъаджэм ахэр
апэрэ урокомы рищагъэх.

Адыгэ Республикэм гъэсэнныгъэм-
рэ иIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ
къызэраритырэмкIэ, Адыгэ Рес-
публикэм шыпсэурэ кIэлэцIыкIу

5400-рэ Ионыгъом и 1-м апэрэу
еджапIэм къекIолIэщтых. БлэкIы-
гъэ илъэсым елгытыгъэмэ, а пчъа-
гъэр 500 фэдизкIэ нахъыб.

Республикэм ит ублэгъу ыкIи гу-
рыт еджэпIэ 167-м анэмыкIэу,
апшъэрэ къэралыгъо учреждени-
иIум, ахэм якъутамэхэм, мыкъэра-
лыгъо апшъэрэ еджапIэхэм, гурыт
ыкIи ублэгъу профессиональнэ
еджапIэхэм непэ нэбгырэ мин
пчъагъэ ачIэхъажыгъ.

ЗэкIэ кIэлэеджакIохэми, студент-
хэми иIэныгъэм и МафэкIэ тафэгъу-
шIо, гъэхъэгъэшIухэр ашIыхэзэ,
ыпэкIэ лыкIотэнхэу тафэлъаIо.

ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.

Гъогу шIагъо къыкIугъ

1920-рэ илъэсым щылэ ма-
зэм и 20-м КъБР-м къэралы-
гъо гъэпсыкIэ иIэ хъуным изи-
чэзуу лъэбэкъу дзыгъэ хъу-
гъагъэ. Джашыгъум Горскэ
Автоном Советскэ Социали-
стическэ Республикэр зэхэ-
щэгъэным ехыллэгъэ декрет
ВЦИК-м ыштэгъагъ. Лъэпкъ-
административнэ шъолъырхэу
ащ хэхъэгъагъэх Къэбэртаемрэ
Бэлыкъарымрэ. 1921-рэ илъэ-
сым Ионыгъом и 1-м РСФСР-м
хэхъэрэ Къэбэртэе автоном хэ-
кур щылэ хъугъагъэ, 1922-рэ
илъэсым щылэ мазэм — Къэ-
бэртэе-Бэлыкъар Автоном
хэку зыкIыр. КъБР-м джырэ
уахътэм лъэпкъ къэралыгъо
гъэпсыкIэу иIэм ублагIэ ащ

фишIыгъагъ. Къэбэртаемрэ
Бэлыкъарымрэ политикэмкIи
экономикэмкIи языкыныгъэ
тегъэпсыхъагъэу ар щыт.
1936-рэ илъэсым хэкур Къэ-
бэртэе-Бэлыкъар Автоном Со-
ветскэ Социалистическэ Рес-
публикэ ашIыгъ.

1957-рэ илъэсым гъэтхалэм
и 28-м Къэбэртэе-Бэлыкъар
АССР-м и Апшъэрэ Совет
Законэу «Къэбэртэе АССР-р
Къэбэртэе-Бэлыкъар АССР
шIыжыгъэным ехыллэгъэ»
зыфиIорэр ыштагъ. Суверени-
тетым ехыллэгъэ Декларациер
республикэм и Апшъэрэ Со-
вет 1991-рэ илъэсым щылэ
мазэм и 31-м ыштагъ.

Непэ республикэр ишIэны-

гъэлэжхэм, культурэм иЮфы-
шIэхэм, испортсменхэм яфэ-
шъошэ шыпкъэу арэгъушхо.
Теоретическэ ыкIи прикладной
космонавтикем, космогонием
альэныкIокIэ ЮфшIэгъэшхо-
хэр зытхыгъэхэу Тимур Эне-
вым, РАН-м и КъБНЦ при-
кладной математикэмкIэ ыкIи
автоматизациемкIэ и НИИ ина-
учнэ пашэу, Дунэ адыгэ ака-
демием ипрезидентэу Нэхушъ
Адамэ, рентген ыкIи нейтрон
капиллярнэ оптикэмкIэ Юф-
шIэгъэшхохэр зилэ Къумэхэ
Мурадин, Налшчык ифизическэ
школэ лъапсэ фэзышIыгъэу,
СССР-м имызакъоу IэкIыб
къэралхэми яшIэныгъэлэж-
хэр дэгъоу зыщыгъозэгъэхэ
Сергей Задумкиным, нэмыкI-
хэми арэгъушхо. Урысыем ина-
роднэ артистхэу, зэрэдунаеу
ягъэхъагъэхэмкIэ ащызэлъа-
шIэхэрэ Юрий ыкIи Борис Те-
мыркъанхэр, Наталья Гасташе-
вар, Тутэ Заур, Урысыем ина-
роднэ сурэтышIэу Пашъты
Герман, олимпийскэ чемпион-
хэу ыкIи призерхэу Шыхъо
Борис, Сергей Рогожиныр,
Елена Ахамеевар, Къэрдэнэ
Мурат, Аккэе Хъаджмурат, Тау
Хъасанбий, Хъушт Аслъан-
бэч, Мария Кучинар, Гада-
нов Алимэ, Махо Билалэ ыкIи
Шыхъэбэхэу Андор щытхъу-
шхо къэзылэжыгъэ цIыфых.



Зы системэкIэ узэдебэнын фае

АР-м правопорядкэмкIэ икоординационнэ Совет тыгуасэ зэхэсыгъоу илагъэм тхьамэтагъор щызэрихьагъ АР-м и Лышхъэу Тхьаклушынэ Аслъан.

Ешъоным пыщагъэхэм япчъагъэ нахъ макIэ хъуным пае шIэгъэн фаехэм, шапхъэхэм адимыштэу ашIырэ шъон пытэу республикэм кышырагъэкIокIырэм узэрэпэшIуекIощтым пстэумэ апэу ыкIи игъэкIотыгъэу атегушылагъэх. АР-м псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ иминистрэ игуадзэу Галина Савенковам къызэриIуагъэмкIэ, 2011-рэ илъэсым иапэрэ илъэсныкIэу зэфэхьысыжхэм республикэм щыпсэурэ нэбгырэ 7958-мэ ешъоныр шэны афэхьугъэу учетым хэтхэу къагъэлъэгъуагъ. ГухэкIыми, зихэхьогъухэм а тхьамыкIагъор къанэсы. Ащ фэдэ уз ялэу блэкIыгъэ илъэсым нэбгыритIу, мы илъэсым иапэрэ мээих зы нэбгырэ учетым хагъэуцагъ. Зигугъу тшIыхэрэм илъэс 15 — 17 нахьыбэ зэрамыныбжыр къыдэплъытэмэ, ар зэрэмымакIэр къэнафэ. Ешъоныр шэны зыфэхьугъэхэм зэряIазэхэрэм нэужым мини-

стрэм игуадзэ къытегушылагъ.

Доклад ужым упчIэхэр мымакIэу къызэкIэлъыкIуагъэх, зэхэсыгъом хэлажэхэрэм яеплгыкIэхэр къыраIотыкIыгъэх. АР-м ипрокурор шхьалэ уплэкIунхэр зызэхашэхэм ешъоныр шэны зыфэхьугъэ нэбгыри 100-мэ рулым кIэрысынхэу фитыныгъэ зэряIэр къэзыушыхьатырэ тхылхэр къаратыгъэхэу къызэрэчIагъэшыгъэр къыIуагъ. Ащ фэдэ уз зилэр цIыфхэмкIэ зэрэщынагъор къызыгурымыIоу, еж ифедэ нэмыкI къыдымылътэу тхылхэр къызытыгъэхэр къычIагъэщынхэш, пшгъэдэкIыж арагъэхьынэу Тхьаклушынэ Аслъан къарилуагъ.

Роспотребнадзорым АР-мкIэ и ГъэIорышIапIэ ипашэу Аджырэ Аслъан къызэриIуагъэмкIэ, 2011-рэ илъэсым пыкIыгъэ уахтэм къыкIоцI объект 63-рэ зауплэкIум, шъон пытэхэм яIугъэкIынкIэ хэукъоныгъи 185-рэ къыхагъэщыгъ, юридическэ лицоу щыт нэбгыри 6-мэ ыкIи пэ-

щэ IэнагIэм Iут нэбгырэ 29-мэ административнэ пшгъэдэкIыж арагъэхьыгъ. Ахэм, зэкI пIоми хъунэу, шапхъэхэм адимыштэу ашIыгъэ шъон пытэхэр ашэщыгъэх. Джащ фэдэу АР-м хэгъэгъу кIоцI IофхэмкIэ иминистрэ игуадзэу Евгений Долматовым мы илъэсым спирт ыкIи шапхъэхэм адимыштэу ашIыгъэ аркъ тонни 10 ар IузыгъэкIыштыгъэхэм къызэраIахыгъэр, пстэумкIи ащ фэдэу тонн 17 мы уахтэм МВД-м исклад агъэкIодын фаеу зэрэчIэтыр къыIуагъ.

АР-м и Лышхъэу къалогъэ пстэури къызэфыхьысыжыгъэ, пчъагъэхэм уагъэгъушIонэу зэрэщымытыр, къулыкIоу ащ фэгъэзагъэхэм зэдагъэнафэгъэу зы системэкIэ ащ ебэныжыгъэн фаеу зэрэщытыр къыхигъэщыгъ.

Археологии кIэн объектэу республикэм иIэхэм якъэухъумэн нэужым тегушылагъэх. Мы лъэныкъомкIэ зэшIохыгъэ хъугъэхэм, Iофыгъоу щыIэхэм афэгъэхьыгъэу къэгъушылагъэх АР-м икультура кIэн иобъектхэм ягъэфедэнкIэ ыкIи якъэухъумэнкIэ ГъэIорышIапIэм ипашэу ЦыпIынэ Рустем, Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей ипашэу Джыгунэ Фатимэ ыкIи гуманитар шIэныгъэхэмкIэ Адыгэ республикэ институтым ипашэу Бырсыр Батырбий.

ХЪУТ Нэфсэт.

Лышхъэм изэIукIэгъухэр

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу Тхьаклушынэ Аслъан ОАО-у «Ростелеком» зыфилорэм и Адыгэ къутамэ идиректорэу Сергей Пулинец тыгуасэ IофшIэгъу зэIукIэгъу дырилагъ. Илъэсэу тызыхэтым компанием зэшIуихын ылъэкIыгъэм, пшъэрыл шхьалэу зыфигъэуцужыхэрэм, нэмыкI лъэныкъохэм бгъуитIур атегушылагъ.

Сергей Пулинец къызэрэхигъэщыгъэмкIэ, сотовэ телефонхэр къызэрэжыгъэхэм къыхэкIыкIэ, стационар телефонхэр зиунэ итхэм япчъагъэ мы аужырэ илъэххэм къышыкIагъ. Ащ дакIоу Интернетым иамалхэр къызыфэзыгъэфедэ зышIоигъохэм япчъагъэ хэпшIыкIэу хэжъ. Ахэм яшIоигъоныгъэхэр къыдалытэхэзэ, апашхъэ щыт пшъэрылхэр зэрэзэшIуахыхэрэр директорым къыIуагъ.

Стационар телефонь с Интернетыр зиунэ изыщэ зышIоигъохэм ялъэIу тхылхэр зэрагъэцакIэрэм АР-м и Лышхъэу къыкIэупчIагъ.

Компанием ипашэу къызэриIуагъэмкIэ, цIыфхэм ялъэIу тхылхэм охьтэ кIэкIым ахэплъэх, ахэр игъом агъэцакIэх, ащ епхыгъэу чэзыуи шыIэп. Гушылэм пае, 2010-рэ илъэс закъом республикэмкIэ Хэгъэгъу зоошхом иветеран нэбгыри 101-мэ телефонлинехэр афырацагъэх, сэкъат-

ныгъэ зилэ сабыихэм гъэсэнныгъэ зэрагъэгъотыным пае IэпыIэгъу афэхьугъэх.

2011-рэ илъэсым къыкIоцI ОАО-у «Ростелеком» и Адыгэ къутамэ сомэ миллион 28-рэ фэдиз инвестициеу ыгъэфедатъ. БлэкIыгъэ илъэсым мыщ фэдэ иуахьтэ егъэпшагъэмэ, а пчъагъэр бэкIэ нахьыб. Джащ фэдэу компанием абонентэу АР-м шырилэр нэбгырэ мин 15-м нигъэсын ылъэкIыгъ. 2010-рэ илъэсым ищылэ мазэ ехьулIэу а пчъагъэр мини 8,5-рэ нылэп зэрэхьуштыгъэр.

Компанием гъэхьагъэхэр ышIыхэзэ, ыпэкIэ зэрэпшIуатэрэр зэригуапэр Тхьаклушынэ Аслъан къыкIыгъэтхыгъ. Ау ащ къышымыуцухэу, пшъэрылэу апашхъэ итхэр щытхэу хэлэу зэшIуахынхэу, цIыфхэр агъэрээнхэу директорым къыфигъэпытатъ.

*ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.*

Тхьаклушынэ Аслъан фэгъушIуагъ Александр Анквабэ

ШышхъэIум и 26-м Абхъаз Республикэм Президентым ихэдзынхэу шыкIуагъэхэм икIэуххэм афэгъэхьыгъэу кытыгъэ Абхъазым и ЦИК. Хэдзынхэм къыкIоцIагъэр процент 71,9-рэ, ахэм ащыщэу Александр Анквабэ зымакъэ фэзытыгъэр процент 54,8-рэ, Рауль Хаджимбэ — процент 19,8-рэ, Сергей Шамбэ — процент 21,04-рэ.

Адыгейм и Лышхъэу Тхьаклушынэ Аслъан Абхъазым и Президент ипшъэрылхэр зыгъэцэкIэхэрэ Александр Анквабэ ыцIэкIэ ыгъэхьыгъэ шIуфэс телеграммэм мырэуцтэу къыщелэ: «Абхъаз Республикэм и Президент ихэдзынхэу щылагъэхэм текIоныгъэ инэу къащыдэпхыгъэм фэшI гуфэбэныгъэ хэлэу сьпфэгъушIо!

Абхъазым социальнэ-экономикэ хэхъоныгъэу ышIырэр гъэпсынIэгъэным, Урысыем гъусэныгъэ пытэ дырилэным якурсэу о пшъхъэкIэ къыхэпхыгъэм

хэджакIохэм янахьыбэм къыдырагъэштагъ.

Джы Абхъаз шхъафитым къырыкIощтыр зыфэдэщтымкIэ пшгъэдэкIыжыр о уаплIэу иплъхьажыгъ, республикэм мамырныгъэрэ рэхьатныгъэрэ илхынхэм игугъапIэу ухъугъ.

УиIофшIэнкIэ IэпIэсэныгъэ инэу пхэлъымрэ уицIыгу гупсэ шIулъэгъу инэу фыуилэмрэ къызэрэбгъэшъыпкIэжыгъэхэм дакIоу Абхъазыр хэхъоныгъэм илъэгъэпIакIэ зэрэфэпшэщтым, шъуиреспубликэ дахэ зыпкыитыныгъэрэ мамырныгъэрэ илхэу джыри нахъ зэтэгъэпсыхьагъэ хъуным узэрэдэлъэжыщтым сицыхъэ тель!

Сыгу къызделэу о пшъхъэкIи, Абхъазым шыпсэурэ пстэуми сышъуфэлъало дунаир мамырэу, цIыфхэм шыIэкIэшIурэ псауныгъэрэ ялэхэу, ублэпIэшIу пстэуми гъэхьагъэхэр ащышъушIынхэу!»

*Адыгэ Республикэм
и Лышхъэу ипресс-къулыкIу*

Ионыгъом и 1-м

зэнэкъокъур рагъэжъэщт

Апшърэ классхэм ащеджэрэ кIэлэеджакIохэм азыфагу финанс рынкэмкIэ Урысые олимпиадэр я 7-рэу Ионыгъом и 1-м щызэхашэ. Финалым хахьэхэрэр 2012-рэ илъэсым гъэтхэпэ мазэм Москва щызэIукIэщтых ыкIи анахъ дэгъухэр къагъэнафэщтых. Хабзэ зэрэхьугъэу, ыпшъэкIэ зигугъу къэтшIыгъэ олимпиадэм илъэс къэс кIэщакIо фэхьухэрэр финанс рынкэр ыкIи фондové рынкэмрэ гъэIорышIэнымрэ я институт арых.

Зэнэкъокъур зызэхашэрэм къыщегъэжыгъэу Урысые Федерацием исубъект 83-мэ ащыпсэурэ кIэлэеджэкIо мин 19-м ехъу ащ хэлэжыагъ. ТекIоныгъэр ыкIи хагъэунафыкIырэ чIыпIэхэр къыдэзыххэрэм ушэтынхэр амыкIухэу УФ-м ипрофильнэ апшърэ еджапIэхэм ябюджет чIыпIэхэм ачIэхьанхэ альэкIыщт.

Олимпиадэм епхыгъэ игъэкIотыгъэ къэбарыр сайтэу www.olimpiadaifu.ru зыфилорэм ижъугъотэн шъулъэкIыщт.

Шухъафтынхэр афишIыгъэх

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатэу Сапый Вячеслав ежэ зэпхыгъэ хэдзыпIэ чIыпIэм щыпсэухэу, гурыт еджапIэм мыгъэ чIэхъашт сабыи 128-мэ мы мафэхэм шIухъафтынхэр афишIыгъэх. «Апэрэу еджапIэм сыкIуагъ» зыфилорэ нэпэепл альбомхэр ыкIи шIухъафтын зэфэшхьафхэр апэрэ классым ихъашт кIэлэеджэкIо цыкIухэм депутатым афищагъэх.

ЕджапIэм узычIахьэкIэ узэрэзеклон фэе шыкIэхэр кIэлэцIыкIухэм къафалотатъ, къэгъэлъэгъон гъэшIэгъонхэм арагъэплъыгъэх.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Сурэтыр Iэшыгъэ Аслъан тырихыгъ.



Бюджетым къыхэхъошт

Федеральнэ бюджетым къыхэхьыгъэу Адыгейм сомэ миллион 238-рэ къыфэкIошт. Ащ ишIуагъэкIэ республикэм 2011-рэ илъэс бюджетэу ыгъэнафэгъагъэм къыхэхъошт.

АР-м финансхэмкIэ иминистрэу Долэ Долэтбий къызэриIуагъэмкIэ, бюджетым ащ фэдиз къызыхахьокIэ, муниципальнэ образованиехэм субсидиеу афатIушхэрэр миллион 2,7-кIэ нахьыбэ ашIын, сомэ миллион 472,3-м нагъэсын альэкIыщт.

Мы федеральнэ ахъщэр къызыхахьокIэ, республикэ бюджетыр сомэ миллиарди 9,9-рэ икыушт.

ЩэпIэ-гъэпсэфыпIэ комплекс агъэхьазыры

Адыгейм икьэлэ шхьалэ щэпIэ-гъэпсэфыпIэ комплекс щэгъэуцунэу ащ ищыкIагъэр ипашэхэм агъэхьазырыгъ. Администрацием къызэрэщылауагъэмкIэ, къалэм икьохьэпIэ лъэныкъоу зэрэгъэпсыгъэщтым ипроект хьазыр, щэпIэ чIыпIэ квадратнэ метрэ мин 18 — 20-м тельытагъэу чIыгу гектари 5 ипподромым ыкIыбкIэ къышыпаутыгъ.

Комплексым ишIынкIэ предложение зэфэшхьафхэр къарыхьылIэх, ахэм ахэплъэх, зэрагъаппэх. Шъагъэ Ионыгъо мазэм щыкIошт инвестиционнэ форумым къыщагъэлъэгъон гухэлэ яI. Ащ

щэпIэ-гъэпсэфыпIэ комплексыр зыгъэуцущтыр нахъ къышыхэщынэу мэгугъэх.

Мы уахтэм Мыекъуапэ иурамэу Привокзальнэ гипермаркетэу «Магнит» къыщагъэуцу. Ар лэхъаным диштэрэ щэпIэшхоу шIыгъэщт, ау зигугъу ашIырэ щэпIэ-гъэпсэфыпIэ комплексыр «Мега-Адыгейм» фэдэу гъэпсыгъэнэу ары зэрэрахъухьэрэр.

Ащ фэдэ щэпIэ комплексыр цIыфхэмкIэ Iэрыфэгъу зэрэхьуштым имызакъоу, IофшIэпIэ чIыпIэхэр мымакIэу къыгыштых ыкIи республикэ, къэлэ бюджетхэм хэпшIыкIэу къахигъэхьошт.

ХЭКУЛІ



Урысыем иапшээрэ еджэ-плэ пэрыгхэм непэ ахалыгээрэ КъБКЪУ-м икызылұхын псын-клэгъо Іофэу шытыгъеп. Арэу шытми, Бэрбэч ХьэтІуІгэ фызышІокІыгъ а лъэхъаным хэбзэ ІофышІэхэм зафигъэзэ-нышъ, рихъыжъгъэ Іофыр гъунэм нигъэсыныр. 1957-рэ ильэсым Къэбэртгэ пединсти-тутыр ылапсэу факультетип-лэу зэхэт университет кы-зэлуахи, республикэр шІэны-гъэм игъогуонаклэ теуцаугъ. Ащ тхыд-филологие, физикэ-хысап, инженер-техникэ, мэкъумэш къутамхэр хахъ-щтыгъэх. Ар мэхъэнэ ин зилэ Іофтхъабзэу шытыгъ. Темыр Кавказымклэ апэу универси-тет кызышызэлуахыгъэр Къэбэртгэ-Бэлъкъары ары-гъэ. Сэнэхъат зэфэшъафхэр зышызэрагъэгъотырэ уни-верситетхэр кызылуахынхэр кызышъежъагъэри а лъэхъа-ныр, Къэбэртгэ-Бэлъкъар Республикэр Урысыем зыг-хъагъэр ильэс 400 зыхъугъэр ары.

КъБКЪУ-м иапэрэ ректо-рэу шытыгъ непэ университе-тым зыцІэ ыхъырэ Бэрбэч ХьэтІуІ МутІэ ыкъор. Ап-шээрэ еджаплэу зистатус зб-лахъугъэм ыпашъхъэ кьуицо-рэ пшгъэрылър зыфэдизыр икьукІэ кызыгурылорэ рек-торым а уахътэм Іофэу зэ-шІуихыгъэр макІэп. Пстэуми апэу шІэныгъэлэжэ дэгъухэр, апшээрэ еджэплэ пэрыгхэм яп-рофессор цІэрылорхэр универ-ситетым кыыригъэблэгъагъэх. Ахэм физикэмклэ, химиемклэ, биологиемклэ, егъэджен-пІу-ныгъэм, научнэ-ушэтын Іоф-хэм зэрадэлэжъэщт шІыклэхэр агъэнэфагъэх. Бэрбэчым игу-кьэклыклэ КъБКЪУ-м зыфэ-ныкъо шІэныгъэлэжъхэр Уры-сыем иуниверситетхэм аща-гъэхъазырхэу рагъэжъагъ. ШІэныгъэ дэгъу зызгъэгъо-тыгъэ специалист пчъагъэмэ университетым къагъэзэ-

жыгъ, ащ изетегъэуцон ялахъ хашІыхъагъ.

Ильэпкъ зиужыным гукІи псэклі фэлэжъгъэ цыф Бэр-бэчыр. Адыгэхэмклэ хышъэ шІэныгъэхэмклэ апэу докто-рыцІэ кызыфагъэшъошагъэр ежъ Бэрбэч ХьэтІуІ ары. Профессор цІэрылор, шІэны-гъэлэжъ мыпшъыжъым, тхы-дэдэж емызэщым Къэбэртгэ-Бэлъкъарым ис лъэпкъхэм яхышъэ ехылІэгъэ научнэ ІофшІэгъабэ кыліэклэклыгъ. Ар зыпыл Іофым екІолІэклэ хъыгъэ фырилагъ, идунайте-тыклэклі адрэхэм атеклы-щтыгъ, ишэн гъэтылтыгъэклі цыфхэр дихъыхынхэ ылъэ-кІыщтыгъ. Ар кьэгущыцІэ зыхъукІэ, уемыдэІун умы-лъэкІынэу жэбзэ дахэ Іулыгъ. ТхылышІэ гори ымыгъэфе-дэу, зыпашъхъэ ит цыфхэм нэгуйхыгъэклэ ахаплъэзэ, ыгу илър зэгъэклугъэу аплыгъэ-Іэсын ылъэкІыщтыгъ. Хьэ-тІуІгэ куоухъаум хэтэу, бырсыр кызыпкІырэ цыфхэм афэ-дагъэп. Рэхъатныгъэ-тын-чыгъэ горэм сыдигъокІи кы-уцухъэщтыгъ. ИгушыцІэ уасэ зэриІэр кыхъэщэу, хигъэ-тысхъэзэ ипсалъэ ыгъэпсы-щтыгъ. Мы лІым итеплэклэ, ишэн зэтетклэ уиумэхъы-щтыгъ.

Бэрбэчыр лъэныкъуабэклэ зыкызылұзыхыгъэ шІэныгъэ-лэжъыгъ. Мызэу, мытІоу ар ха-дзыгъ партием ихэку комитет ибюро хэтынэу, КъБАССР-м и Апшээрэ Совет идепутатэу. Апшээрэ Советым иІэшъхъэ-тетэуи уахътэ кьекІугъ. Ор-денитІурэ медаль пчъагъэрэ кыфагъэшъошагъ.

Бэрбэч ХьэтІуІгэ Іошъ-хъэмафэ ышыгу дэкІоеныр фызышІокІыгъ. Къушъхъэ зан-дэм ильэгәплэ зэрэнэсыгъэм фэдэу, шІэныгъэм, шэн-хабзэм икуупІи чыплэ шигъотыгъ.

КІОКІО Джумалдин.
КъБКЪУ-м ипрофессор.

РЕЖИССЕР сэнэхъатыр зыгукІэ кыхъэзыхыгъэу, ащ ишгъэфхэм хэшІыкл ікьу афы-зиІэ ІофышІэхэр шылажъэ-щтыгъэх ШэуджэнцІыклү Алыи ыцІэ зыхъырэ Къэбэртгэ кьэра-лыгъо драмтеатрэм. Ахэм ащы-щых спектаклыбэ Лъэпкъ теат-рэм исценэ шыгъэуцугъэхэу, ак-терхэм яльэгъохэщхэу шытыгъэ-хэ Ерчэн Леонидрэ Теуцожь СултІанрэ. Къыхъгъэщыгъэн фае ахэр зыщылэжъагъэхэр Лъэпкъ театрэм зэрымызкъуагъэр. Охытэ

зблахъузэ, театрэхэм режиссер ІофшІэныр зэрашагъэцаклэрэм нэмыклэу, зэгъусэхэу театритІуми спектаклэхэр ашагъэуцущтыгъ. ТеатритІуми клохэзэ, спектаклэ-хэм яплъыщтыгъэр гъунэнчъ. Джащ фэдэу, гушыІэм пае, «Ря-довые», «Тринадцатый председа-тель» зыфиІохэрэ спектаклэхэр Адыгэ театрэм Ерчэным шигъэ-уцугъэх, а дэдэхэр Урыс театрэм исценэ Теуцожь СултІан кы-шигъэлыгъуагъэх.

Оперэмклэ режиссерэу Ерчэн

хэм адигъэуцугъэ «Хьацэцэ да-хэр» (ыужклэ театрэм кышъа-гъэлыгъуагъ), ІутІыжъыр дунаим зехыжыгъэм ыуж, ащ инэпэп-лэуу», Урыс драмтеатрэм «Эди-пыр» кызыррещигъэлыгъуагъэр, нэмыклэхэри. Музыкэмклэ теат-рэм ирепертуар ильэс пчъагъэ хъугъэу хэтых Теуцожьым ыгъэ-уцугъэхэ «Летучая мышь», «Ха-нума», «Фиалка Монмартра» зыфиІохэрэр. СултІан иІэдэ-кьэчІэклых Чингиз Айтматовым, Каитов СултІан, Чэпэе Муратэ ятхыгъэхэм атыхыгъэ спектаклэ-хэу «Материнское поле», «Ным ыгу», «КъулыкъушІэгъухэр» зы-фиІохэрэр.

Теуцожьым Лъэпкъ театрэм фишІэгъэ ІофышІухэм, щэч хэ-мылгъэу, ахэлпгытэ хъуцт Ады-гэ Республикэм итеатрэ рагъэб-лагъи, ащ шигъэуцугъэ спектак-лэхэр: Нало Заур и «Хьабалэ ип-хъэ гуащэрэ» ІутІыжъ Борисэ и «Жэмыгъо Африкэмрэ».

Мы тхыгъэ клэклым зигугъу кышыщтылърэ режиссеритІум яІофшІаклэ, афызэшІокІыгъэм яхыыллагъэу кьэплон плъэкІы-щтыр макІэп. Анахышъхъэр цыф зэхэтыклэ дахэм рыгъозэ-щтыгъэхэ, зыфэгъэззгъэ Іофым хьалэлэу фэлэжъгъэхэ режиссер ІэпІасэхэр зэрэщымыгъушъхэр-рэр, непи дахэклэ ягугъу зэра-шырэр ары.

ИСТЭПАН Залинэ.

РЕЖИССЕР ІэпІэІасагъэх

зэфэшъафхэм Музыкальнэ ыклі Урысые театрэхэми ащы-лагъэх зэм режиссер шъхьалэу, зэм рагъэблэгъэгъэ ІэшІэгъэлэу (специалистхэу). СултІан мызэу, мытІоу кысыІоштыгъ ар зи-шІуагъэр а лъэхъаным КъБР-м культурэмклэ иминистрэу шы-тыгъэ Ефэнд Джылэхъстанэу зэ-рилгытэрэр.

УФ-м инароднэ артистэу Ер-чэн Леонидрэ УФ-м, КъБР-м культурэмклэ язаслуженнэ арти-стэу, Къэралыгъо премием ила-уреатэу Теуцожь СултІанрэ зы-

Леонид ары апэдэдэ лъэпкъ опе-рэр Музыкэмклэ театрэм шы-зыгъэуцугъэр.

Теуцожь СултІан Шэуджэн-цІыклүм ыцІэ зыхъырэ Къэбэр-тгэ драматическэ театрэм апэрэу шигъэуцугъ ІутІыжъ Борисэ и «Тыргъэтао» тыхыгъэ спектаклэр. ХэгъэунэфыкІыгъэмэ хъуцт ІутІыжъым ипсэхэм янахыбэр СултІан зэригъэуцугъэр. Ащ ишыхъат «Эдипыр» Теуцожьым Темыр Кавказым Искусствэ-хэмклэ икьэралыгъо институтэу зышыригъаджэхэрэм истудент-

Исэнэхъат фэшъыпкь



икъун» ыІоу, зыфэрэзэ-жэу ар тІысыжыррэп. ІлофшІаклэ клэ горэхэр зэрэхилъхъащтым, ригъа-джэхэрэм бзэр икьукІэ зэхаригъэшІэным адэ-мышъхъахэу ренэу ар ыуж ит.

Шыпкьэ, сэнэхъатыр кызыхъапырэ лъэхъаным ащ кьинэу пыл пстэури кыбгурылорэп, ахэм икьу фэдизэу уащыгуа-зэп. Ау ар нахъ куоу кызыліэклэбгъахэ пшІо-игъоу, угукІэ узыфикъу-дьи зыхъукІэ, ащ Тхъэм укыфигъэшІыгъэшъ гъэнэфагъэ. Джащ фэдэ Масирэт иІоф зытетыри. Къуаджэу Къар-мэхъаблэ дэт гурыт еджаплэм щеджэ зэхъум, шысэтыхыпІэ фэхъугъагъэх Социалистическэ ІофшІаклэм и Лыхъужэу Къам-бий Мухъэбрэ ащ дэлажъэхэрэм яІофшІаклэрэ. Ахэм рагъэгъо-тыгъэ шІэныгъэр ары пстэуми якъежъаплэри. Ыужклэ а Іофым фэзыгъэгъафгъэр ятэшэу Кугъот Лол ары.

Къэбэртгэ-Бэлъкъар универ-ситетыр кыухи, Іоф ышІэнэу зы-регъажъэм ыуж ар зэрихъожьым ІэнатІэ непэ кызынэсыгъэм рихыыллагъэп. УебІэмэ, клэлэ-егъэджэ кьодыеу шымытэу, Ма-сирэт кыдигъэкІыгъэ ублэпІэ классхэр зэреджэщтхэ тхылъ гъэшІэгъонхэр, ащ даклэу мы-адыгэ классхэр зэрэрагъэджэ-щтхэ программэ зхигъэуцаугъ.

Джащ фэдэ фыщытыклэу ис-нэхъат фыриІэм игъэхъагъэхэри кыдэкІуагъэх. «Ігъэсэныгъ» зыфиІорэ лъэпкъ проектым да-хэклэ апэ зыцІэ кышыраІуагъэ-хэм Масирэт ащыц.

— Лъэпкъ проектым игугъу телевизорымклэ апэ зызэхэсэ-хым, ар таджэ сыдигъуи кьэмы-сынэу кысщыхъугъагъ. Уахъ-тэ теши республикэм ар зы-паштэм, адыгабзэр языгъэхъы-рэ клэлэгъаджэхэр ащ хэмыфэн-хэу сенэгъуегъагъ. Ары шъхъае, сифошІэгъухэм ягукъэкІыклэ зэ-нэкъокъум сыхагъэлажыи, ла-уреат сыхъугъ, — еІо Масирэт. ГъэшІэгъоны, Іофым уфэзы-гъэгъэчф нэрымылэгъу кьарыу горэ ащ кыпхелъхъэ. Уахътэр зэрэмаклэм емылтыгъэу, гурэ псэрэклэ а Іофым пылъ, сабий-хэм шІэныгъэрэ плуныгъэ тэрзэ-рэ ягъэгъотыгъэным зыщы-Іэныгъэ эзытыр клэлэгъаджэхэр ащ кызырэхушъхъафыкІы-шъурэми уналэ темыдзэн плъэ-кІыррэп. Ары а зэнэкъокъум на-хышъхъэу сэ хэслэагъорэри. Мы проектым Іоф зышІэрэ уахъ-тэм кыыриубыгъэрэм клэлэгъа-джэхэр яІофшІэн нахъ егугъухэ хъугъэу сэ кысщэхъу. Сомэ мини 100 кыхыныным пае зэ-шІокІ кызыррымыкІохэр клэлэ-егъаджэм кызыкыуехышъумэ, ар зишІуагъэхэр ащ Іоф зыщи-шІэрэ еджаплэр, зыдэлэжъэрэ иІофшІэгъухэр арых, — кыд-дэгъуащ клэлэгъэджэ пэрыгъыр.

Мафэ кьэс сабийхэм ахэт Бе-кьаным клэ горэхэр ренэу кье-угупшысы, ахэр фэлэзэу егъэфе-дэх, ежъ имызакъоу, республикэм икІэлэгъэджабэмэ яІанэ кьыпешы, яІофшІэнклэ кызыфагъэфедэ.

Масирэт цыф гушІубызу, хьалэл, гукъабз. Арын фае ышъ-хъэклі, ишІэныгъэклі насы-пышІоу зызыкІилыгъэжырэр. НасыпышІо уимышІымэ, ащ кыкІэклорэ гушІуагъор гурэ псэрэклэ зэхэмышІэмэ, мафэ кьэс уафэклэщыгъоу сабийхэм уахэтышъуцтэп.

НУР Санэ.

Шэныгъэм инур

Зэрэдунаеу шызылгашIэрэ шэныгъэлъэж цIэрылоу, илъэсыбэрэ КъБКъУ-м иректорэу шытыгъэ, республикэри, тилъэкIи зэрыгушхорэ Лъостэн Владимир Чэлимэт ыкъом игъашIэ ошъохъопскIым фэдэу нэфэу шытыгъ. Дунаим къызытехъом а жъуагъоу къэнэ-фыгъэр джыри лIэужыкIэхэм афэблэ шIэныгъэм инурэ хэти лыгъэлэсэу.

Лъостэн Владимир 1931-рэ илъэсым ижъоныгъокIэ мазэ Щэрэдж коим хэхьэрэ Аушыжэр къуаджэм къыщыхъугъ. Налщык игурыт еджапIэу N 2-р дэгъоу къызеух нэуж, Москва дэт горнэ институтым ар чIэхъэ. Ау къыхыхыгъэ сэнэхъатым ыгукIэ зэрэфемыщагъэр шIэхэу къызыгурыло-гъэ кIэлакIэм еджэныр ыкIэм нимыгъэсэу ащ къычIэкIыжы ыкIи Москва дэт къэралыгъо университетэу Ломоносовым ыцIэ зыхъырэм филологиемкIэ ифакультет истудент къыкIэ-лгъыкIорэ илъэсым мэхъу. А лъэхъаным нафэ къэхъу Владимир зэхэщэн къулайныгъэхэр зэрэкъолъыр.

Апшъэрэ гъэсэныгъэ ззыгъэгъоти республикэм къэзыгъэзэжыгъэ Лъостэныр апэрэмкIэ КПСС-м и Къэбэртэе хэку комитет икъутамэхэм ащыщ иинструкторэу, нэужым партием и Прималкэ райком иятIонэрэ секретарэу агъэнафэ. ДэгъукIэ зыкъэзыгъэлъэгъогъэ кIалэр бэ темышIэу партием и Тэрч кой комитет иапэрэ секретарэу, етIанэ Тырныауз ивольфраммолибден комбинат ипартком исекретарэу хадзы. Сыд фэдэрэ IэнатIэ зылоты, Лъостэныр пшъэдэкIыж ин



зэрихъырэр къызыгурылорэ IофышIэу шытыгъ. Къыдэла-жъэхэрэр ащ зэрэзылыищэ-щтыгъэхэм имызакъоу, хэтIи джэнджэщэгъоу шытыгъ, гу къабзэ зилэ ныбджэгъушIоу

алъытэщтыгъ.

1961 — 1969-рэ илъэсхэм Лъостэным ишIэныгъэ общественнэ наукэхэмкIэ Урысые Академием шыхыгъэхъуагъ. Философии шIэныгъэхэмкIэ

кандидат зэхъу нэуж Владимир а IофшIапIэм философиемкIэ икафедрэ икIэлэегъаджэу, етIанэ ипашъэу шытыгъ.

Владимир научнэ-ушэтэкIо институтым илэшъхэтетэу загъэнафэм ащ хэхъоныгъэшхо ригъэшIыгъ. Пшъы зыфалорэр зымышIэрэ шIэныгъэлъэжыр зипэщэгъэ институтыр охътэ кIэкIым къыкIоцI ежъ фэдэ IофшIапIэхэу Темыр Кавказым итхэм анахъ дэгъу хъугъагъэ.

Наукэм Къэбэртэе-Бэлыкъарым хэхъоныгъэ шегъэшыгъэным сыдигъуи Лъостэныр пылыгъ. КъБКъУ-р дэгъоу къэзыухыгъэ ныбжыкIэхэр Москва, Петербург, нэмыкI къэлэшхохэм яапшъэрэ еджапIэхэм яаспирантурэхэм ыгъа-кIоштыгъэх яшIэныгъэхэм ахагъэхъонэу. Владимир игукъэкIыкIэ тиреспубликэ ит чылэгъо пстэуми ятарихъ изгъэшIэн рагъэжыгъагъ. Ежы-ри чанэу ащ фэдэ Iофтхъаб-зэхэм ахэлажыгъэщтыгъ.

1973-рэ илъэсым Лъостэн Владимир КъБКъУ-м иректорэу агъэнафэ ыкIи гъэхъагъэ хэлъэу илъэс 21-рэ а IэнатIэр зэрехъэ. Лъостэным зэчыишхо зэриIэр, шIэныгъэ куу зэрэ-къолъыр а лъэхъаным нахъ нафэ къэхъугъ. Республикэм иапшъэрэ еджапIэ ежъ фэдэхэм шIу-кIэ къахэщы ышIыгъагъ. Кандидат, доктор диссертаци-ехэр пхырыгъэкIыгъэнхэмкIэ советхэмрэ докторантурэрэ ащ

шызэхышхэгъагъэх. А лъэхъаным шегъэжыагъэу техникэ пэрытыр мы университетым къыщызфагъэфедэу аублэ.

Гъэхъагъэхэр зэришIыгъэхэм фэшI 1980-рэ илъэсым дэжъ КъБКъУ-м Зэкъошныгъэм иорден къыфагъэшъошагъ. НаукэмкIэ, шэн-хабзэхэмкIэ, гъэсэныгъэмкIэ Темыр Кавказым иIофшIапIэ анахъ дэгъу-хэм университетыр ахалыгътэ хъугъэ.

Профессор, шIэныгъэлэж, кIэлэегъэджэ пшъэрылхэм анэмыкIэу, общественнэ мэхъанэ ин зилэ Iофхэри илъэс зэфэшъхъафхэм Владимир егъэ-цакIэх. Лъостэн Владимир мызэу, мытIоу СССР-м, КъБР-м я Апшъэрэ Советхэм ядепутатэу хадзыгъ. Илъэс зауэрэ республикэм и Апшъэрэ Совет и Тхъаматэ игуадзэу шытыгъ. Ассоциациеу «Родина» зыфи-лорэм и Къэбэртэе-Бэлыкъар къутамэ, республикэм иапшъэрэ еджапIэхэм яректорхэм ясовет япэщагъ. Гъэхъэгъэшхоу илэхэм афэшI къэралыгъом Лъостэн Владимир тын лъа-пIэхэр къыфигъэшъошагъэх. Ахэм ащыщ Быракъ Плъы-жыым иорден, орденэу «Знак Почета» зыфилорэр, медаль, щытхъу тхылы пчъагъэхэр. Ар КъБР-м, Адыгэ Республикэм наукэмкIэ язаслуженнэ Iофы-шIэшхоу шытыгъ, Дунэе Академием информатикэмкIэ иакадемикыгъ.

Лъостэн Владимир ыцIэ дышгъэпскIэ дунэе наукэм итарихъ хатхагъ. Ащ ишъоеплъ нэфыр цIыф минхэм агу джы-ри къыщэблэ.

ТАМБЫЙ Лин.

Зэнэкъокъушхохэм ащатекIуагъ

Бэхъсан коим хэхьэрэ Къуль-къужыын къуаджэм игурыт еджапIэу N 1-м адыгабзэмрэ литературэмрэ щызыгъэхъэу, филологии шIэныгъэхэмкIэ кандидатэу Нэхушъ Залинэ Iэпэ-Iэсэныгъэшхо зыхэлъ, амал пэрытхэр зыгъэфедэрэ кIэлэ-егъадж. Нэхушъым кIэлэеджа-кIохэм шIэныгъэ куу аригъэ-гъотын, ахэр шIум, дэхагъэм фищэнхэ елъэкIы.

КIэлэеджакIохэм ныбжыэу яIэр къыдилыгътээ, Залинэ егъэджэным амал пэрытхэр щигъэфедэхъэ, шыкIэгъэнчъэу иурокхэр егъэпсых. ШIэныгъэ куу зилэ кIэлэегъаджэр сы-дигъуи иIэпэлэсэныгъэ зэрэ-хигъэхъоштым пылъ. Ар ныб-жыкIэ нахъ мышIэми, урок-хэм язэхэщэнкIэ къулаеу Iэ-кIэлэхэмкIэ къыдэлажыгъэхэрэм адегошэн елъэкIы.

Гъэсэныгъэ дэгъу зэрари-гъэгъотырэр римыгъэкъоу Нэхушъым ишэн-гъэпсыкIэкIи, иIэдэбныгъэкIи кIэлэеджакIо-хэр зылъешх. Гурыт еджапIэ-хэм, коим, республикэм ащы-зэхашэрэ зэнэкъокъуэхэм бэрэ ар ахэлажы ыкIи ащатекIо.

ГушыIэм пае, республикэ зэнэкъокъоу «Сыбзэ — сыпсэ, сидунай» зыфилорэми, лъэпкэ проектэу «Гъэсэныгъэм» къы-дыхэлъытагъэу рагъэкIокIыгъэ урысые зэнэкъокъоу «Урысые Федерацием икIэлэегъэджэ анахъ дэгъу» зыфилорэми пэ-рытныгъэр къащыдихыгъ. КъБР-м гъэсэныгъэмрэ шIэны-гъэмрэкIэ и Министерствэ Бэхъсан коим гъэсэныгъэмкIэ и ГъэIорышIапIэ ящытхъу тхылхэр мызэу, мытIоу Нэхушъым къыфагъэшъошагъэх.

2009-рэ илъэсым ящэнэрэ урысые мастер-классэу Мос-ква щыкIуагъэм ныдэлъфыб-зэр языгъэхъыхэрэм ягъэхъа-гъэхэр къыщагъэлъэгъогъа-гъэх. А Iофтхъабзэр зэхэзы-щэгъагъэхэр Урысые Федера-цием гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэ-мрэкIэ и Министерствэрэ нау-кэхэмкIэ ащ ифедеральнэ IофшIапIэ лъэпкэ шIэныгъэ IофхэмкIэ иинститутрэ арых. Ныдэлъфыбзэр языгъэхъыхэ-рэм язэнэкъокъу тиреспубликэ ыцIэкIэ Нэхушъ Залинэ хэлэ-жыагъ.

— СызэрэгугъэрэмкIэ, шыIэ-

ныгъэм ащ фэдэ къызэрэщы-хъурэр зэ. Iофым хэшIыкI дэгъу зэрэфыуиIэр къэбгъэ-лъэгъоныр, адрэ лIыкIохэм ауж укIымынэным, амал иIэмэ, апэ уишъыным затебгъэпсыхъа-ныр пшъэрылхышху. БлэкIыгъэ илъэсхэм ащ фэдэ зэнэкъокъоу шыIагъэхэм ахэлэжыгъэ си-чыпIэгъухэр къэсымыгъэукIы-тэжыныу сыгу исыубытэ-гъагъ, — игукъэкIыжхэм та-щегъэгъуазэ Залинэ. — УичIы-гу гупсэ, уиеджапIэ, уиIофшIапIэ такыкипишIкIэ уакъы-тегушыIэныр IэшIэхэп. Мыщ дэжыым тэ я 16-рэ лIэшIэгъум Къэбэртаемрэ Урысыемрэ зэ-дыряIэгъэ зэпхыныгъэхэм, тичIыпIэгъухэм ащышъэу ады-гэм ыцIэ чыжыэу зыгъэIугъэ-хэм, тиреспубликэ и Лышъхъэу Къанэкъо Арсен кIэщакIо зы-фэхъурэ Iофтхъабзэхэу зэра-хъэхэрэм ягугъу къэтшIыгъ, ащ гъэсэныгъэм, ныбжыкIэхэр хэкупсэу пIугъэнхэм мэхъанэшхо зэраритырэр къэдгъэлъэ-гъуагъ. ТиеджапIэ гъэсэныгъэ-пIуныгъэ Iофыр зэрэщызэхат-цэрэм сыкъытегушыIагъ, нэ-рылгъэгъу IэпыIэгъухэр, тет-



радъхэр, сурэтхэр, видеоза-писъхэр згъэфедагъэх.

Залинэ зэнэкъокъум зэрэ-хэлэжыагъэм имызакъоу, Уры-сые Федерацием ичIыпIэ 19-мэ къарыкIыгъэ кIэлэ-егъаджэхэм япрезентациеу «Сихэку, сиеджапI, сиIэнатI»

зыфилорэми щатекIуагъ.

Республикэм икIэлэегъа-джэхэр Нэхушъым игъэхъагъэ-хэм арэгъушх. Залинэ янэ-ятэ-хэр, ар къызыхэкIыгъэ Нэхушъ лъэпкыыр, икъоджэгъухэр джы-ри ащ бэкIэ шэгъуыгъ.

КЪАРДЭН Марит.



Къамболэт ильэгъо дах

КЪБР-м гэсэныгъэм зыщегъэушъом-бгъугъэным зилахышлэ хэзышыхагъэхэм ащыц КIэрэф Къамболэт Наурзэ ыкъор. Хэгъэу зэош-хом ыуж мэкъу-мэщыр зыпкъ игъэуцожьы-гъэнымкIэ, ащ фэгъэхьыгъэ ушэтынхэр шы-гъэнхэмкIэ макIап ащ ыпшэ ифагъэр. Лэжыгъэ лъэпкъыкIэхэр кыхэхыгъэнхэм дэлэжьэрэ IофшIапIи КIэрэфым зэхицэгъагъ.

Зэоуж ильэсхэр кIын дэда-гъэх. Цыфхэр ашхыштымкIи, ащыгъыштымкIи Iэс-лэасы-гъэх. Ащ елытыгъэуи мэкъу-мэщым икIэлэтыжыным мэхьа-нэшо иIэу шытыгъ. А Iоф мыпсынIкIэр зэшIохыгъэным-кIэ цыхъэ кыфашIи я 50-рэ ильэсхэм КIэрэф Къамболэт республикэм мэкъумэщ хъыз-мэтымкIэ иминистрэу агъэнэ-фэгъагъ.

Ар япашэу зэтырагъэуцо-жыгъагъэх пхъэшхъэ-мышъ-хъэхэмрэ хэтэрыкIхэмрэ якъэ-гъэкIын епхыгъэ IофшIэнхэр. Ахэм зыкIэ ащыщыгъ псыкIэ-гъэхьоним епхыгъэ Iофхэри. Ащ мылкъуи, шIэныгъи, шIоигъо-ныгъи ищыкIагъэу шытыгъ.

КIэрэфым кIыныбэ тыри-лэгъуагъ тичIыпIэ кIэзыгъэн-чъэу кышчыкIышт коц лъэпкъ-хэр, уз зэфэшхьафхэм зэла-мыубытырэ натрыф лъэпкъ дэгъухэр кыхэхыгъэнхэм. Ащ колхозхэм, совхозхэм ягубгъо-хэм ушэтынхэр ащишIыштыгъ. Ахэм ятехникэ зтэгъэпсыхъэ-гъэным гулыгъэ хэхыгъэ фы-риIэу дэлажэщтыгъ. Чэщи мафи имыIэу хозайствэ пстэ-уми чылэпхъэшлэхэр алкIэгъэ-хъэгъэнхэм ыуж итыгъ.

ШIэныгъэ куу, акъыл чъэп-хыгъэ зилэхэ КIэрэфыр бэ темышIэу Къэбэртэе-Бэлъ-кIар научнэ-ушэтэкIо институ-тым иIэшхьэтэтэу агъэнэ-фагъ. Ащ ыуж ар пащэ фа-шыгъ Темыр КавказымкIэ анахэ инэу алыгъэрэ Къэбэр-тэе-БэлъкIар университе-тым. ЗэшIокIышхо зилэ шIэ-ныгъэлэжым мыщи зыкы-шигъэлэгъуагъ IофышIэ чанэу. Апшъэрэ еджапIэр зыщыкIэ-щтыгъэр шIэныгъэлэжымэ язэкъуагъэп. КIэлэгъаджэхэри зыфэныкIуагъэхэр багъэ. Ащ кыхэхкIэу егъэджен Iофри, ушэтынхэри тэрэзэу зэхэцагъэ



хъуштыгъэхэп. Университетым иIофхэм нахь благъэу нэлуасэ зызафешI нэуж Къамболэт рихъухагъ охътэ кIэкIым кыкIоцI апшъэрэ еджапIэр имылъкукIи, итехникэки, нэмыкIэу ищыкIагъэхэмкIи зэ-тыригъэпсыхъанэу ыкIи ар кыдэхъугъ. КIэрэфым ишIуа-гъэкIэ нахь псынIкIэу кызэ-луахын альэкIыгъ химие-био-логием, тхыдэ-филологием, физикэ-хысапым, механизаци-ем защыфарагъэджэхэрэ къу-тамэхэр. Джащ фэдэу студент-хэм апае ашыгъагъэх спорт-залышхо, общежитиэхэр, тIы-сынIэ 300 зилэ шхэпIэ иныр, библиотекэр, еджэпIэ классхэр.

КIэрэфыр зыщыректорыгъэ лъэхъаным псэолъэшIыным, промышленностым, мэкъу-мэщым, медицинэм япхыгъэ сэнэхъатхэм ныбжыкIэхэр зыщафагъэсэрэ къутамэхэр кызэлэуахыгъагъэх. А уахътэм университетым сэнэхъат II-м афэгъэзэгъэщт IофышIэхэр кыгъэхъазырыштыгъ.

Кадрэ ныбжыкIэхэм яшIэ-ныгъэ хагъэхъоним, ушэтынхэр

рагъэкIокIыныхэм атегъэпсы-хагъэу КъБКъУ-м кышчызэ-луахыгъагъ кандидат диссертациехэмкIэ совет хэушъха-фыкIыгъэ. ШIэныгъэлэжэ ныб-жыкIэхэмкIэ ар IэрыфэгъушIоу шытыгъ.

Сыд фэдэ IэнатIэ зелыгъи Къамболэт IэкIыб ышIыгъэхэп ушэтын Iофхэр. Ащ кыхы-хыгъэх лэжыгъэ лъэпкъы-кIэхэу «Кабардинец» (зэнтхъ), «Кабардинка» (коцы), «Кабар-динская белая зубовидная», «Юбилейная-50» (натрыф лъэп-кых) зыфиIохэрэр.

Тиреспубликэ имызакъоу, хэгъэгум ичIыпIэ зэфэшхьаф-хэми, IэкIыб къэралыгъохэми ащ ищытхъу ащылугъ.

КIэрэф Къамболэт, ыпшгъэ-кIэ зэрэшыхэдгъэунафыкIыгъэу, ныбжыкIэхэм лъэшэу ыналэ атыригъэтыштыгъ. Сэнауцы-гъэ зыхэлъэу «кыхэхъопскIы-кыхэрэр» зэриубытылIэщты-гъэх, яшIэныгъэ хагъэхъоним физиэнкIыштыгъэх, кIигъэгъу-шIуштыгъэх. Ащ ыгъэхъазы-рыгъ шIэныгъэхэмкIэ кандидат, доктор нэбгырэ 60-м ехъу. ИкIэлэмыпэ кыпыкIыгъ науч-нэ IофшIэгъэ 400-м нэс.

Цыф зафэм, зэхэцэкIо дэ-гъум, шIэныгъэлэжышхом игъэхъагъэхэр гулыгъэнчъэу къэнагъэхэп. Ахэм къакIэ-кIуагъ СССР-м ишIухъаф-тын пчъагъэ, РСФСР-м, КъБАССР-м я Апшъэрэ Со-ветхэм, ВДНХ-м, ВСНХ-м ядышгъэ, тыжыным медальхэр. Ар шIэныгъэлэжэ инэу шы-тыгъ. ШIДАА-м иакадемик гъэшIуагъ, УФ-м, КъБР-м шIэныгъэхэмкIэ щытхъу зилэ ялэжыакIу, агроном, натрыф-гъэкI.

Республикэм шIэныгъэм зыщегъэушъомбгъугъэным зилахышлэ хэлэ КIэрэф Къам-болэт кытхэмытыжыным, непи тигъусэх ащ игушыIэ Iушхэр, иушэтын IофшIагъэхэр. Ащ рихъыжыгъэ Iофыгъошхо-хэр лъагъэкIуатэх КIэрэфым ильэуж рыклогъэ гъэсагъэхэм.

БЛИИ Станислав.

Мэкъумэщ шIэныгъэхэм-кIэ доктор, ШIДАА-м иакадемик, УФ-м мэкъу-мэщымкIэ щытхъу зилэ илэжыакIу.



Ифэшъошэ IэпыIэгъу ищыкIагъ

Зыужыныгъэм фэкторэ гъо-гуонэ кIыхъэ къэзыкIугъэ, ис-кусствэм ищыф цIэрылохэр зэ-фэзыщэсыгъэ УФ-м исурэ-тышIхэм я Союз и Къэбэртэе къутамэ 1956-рэ ильэсым зэ-хащэгъагъ. Непэ ащ IэпIэсэ-ныгъэ ин зыхэлэ художник 80-м ехъу щэлажэ.

Жанрэ зэфэшхьафхэм зи-лэкI къащызыгъэлэгъорэ сурэтышIхэм ялэшагъэхэр ти-республикэ, Урысыем ичIыпIэ зэфэшхьафхэм, IэкIыб хэгъэ-гухэм ащызэхашэрэ къэгъэ-лэгъонхэм ахэлажэх.

УФ-м исурэтышIхэм я Союз иреспубликэ къутамэ хэт ху-дожникхэр дунаим кышчы-хъурэ-кышчышIэхэрэм зэрапэ-джэжыхэрэм фэшхьафэу, мэфэ-кI мафэхэм арихылыIэу къэ-гъэлэгъон гъэшIэгъонхэр зэ-хэтэцх. ГушыIэм пае, 2007-рэ ильэсым тисоюз ильэс 50 зэ-рэхъурэм фэгъэхьыгъэу рекло-кIыгъэ къэгъэлэгъонхэр рес-публикэм сурэтышI IэпIэсэхэр зэриIэм ишыхъатышIу хъугъэ.

Я 60 — 70-рэ ильэсхэм Къэ-бэртэе-БэлъкIар Республикэм исурэтышIхэм я Союз кыхэхъэгъэгъэ художникхэм акIуа-чIэ изэу, яамалхэм заушъомб-гъугъэу, ялэпIэсэныгъэкIэ лъэ-гъэпIэ гъэнэфагъэхэм анэсыгъэ-хэу непэ тинэрылэгъуш, ари гушхоньгъэ горэхэр кытхэ-зылхъэрэ Iофхэм ащыц.

Уахътэр зы чIыпIэ итырэп, лъэкIуатэ. Нэм ыльэгъурэри, гум зэхишIэрэри нахьыб. Ащ елытыгъэу угушыIэн хъумэ, аужырэ лъэхъаным амалыкIэ-хэр зыгъэфедэхэрэ, ахэм ары-гъозэрэ сурэтышI ныбжы-кIэхэр тинахыжыхэм ясатыр кыхэхуцагъэх. Ащ фэдэх Пашъты-Хъан Алим, Новико-ва Еленэ, Хъэжъу Мурат, Ап-кизовэ-Къушхъэ Имарэ, Жы-лэ Къантемыр, Аккизов Чэрим, Хэжы Фатимэ, нэмыкIэхэри. СурэтышI IэпIэсэу зыкъэгъэ-лэгъуагъэхэм ащышых Мэ-ло Руслъан, Дэцырхъой Руза-нэ, Тумэ Залым, Абей Асият.

БэкIэ тызыщыгугъырэ сурэ-тышIхэм тыгу кыдащаеми, гу-лытэтэ, нахьыпэрэ уахътэм егъэпшагъэмэ, искусствэм зы-фэзышIэрэ ныбжыкIэхэр нахь макIэ зэрэхъухэрэм. Ар Iофы-гъуабэмэ япхыгъэу щыт. Хэ-гъэгум зэхъокIыныгъэу шы-

хъугъэхэм ялытыгъэу, гумэ-кIыгъохэри кыыздихыгъэх. ЗэкIэми тышчыгуау культурэм иIофышIэхэм лъэкIышхуи, лэжэпкIэ тэрэзи зэрамыIэм. ЗышылэжышIхэ мастерской-хэри, зыфэныкIошIхэ цыкIу-шъокIухэри, ахэм атефэрэ ахь-щэр гъотышхо зимыIэ цы-фымкIэ макIэ пфэлошIтэп, ежэ-ежырэу зэрагъэгъотын, ащ ашъхъэкIэ пылхынхэ фае. НахьыпэкIэ ахэр зэкIэ хабзэм ыпшэ илыгъэх. Джащ фэдэ ушыхъагъухэм кыхэхкIэу рес-публикэм зэчыи зилэ ныбжы-кIабэ икIынэу мэхъу.

УФ-м исурэтышIхэм я Союз икъутамэ иIэшхьэтэтэу Те-мыркIан Геннадий кызэрило-рэмкIэ, а Iофыгъор культурэм фэлэжэрэ пстэуми яузэу, нахь тэрэзэу пIощтмэ, ялыуэу щыт. ТемыркIаным зэрилыгъэрэм-кIэ, а лыузыр зыхэжыукIы-жышчыр, апэрэмкIэ, тилэш-хьэтэтхэм агупэ искусствэмрэ культурэмрэкIэ къагъазэмэ, ятIонэрэмкIэ, искусствэм фэлэ-жэрэ цыфхэм щыIэкIэ амал яIэу ныбжыкIэхэм алъэгъумэ ары. Къэралыгъо гумэкI хэлъэу ахэр зэшIохыгъэ зыхъухэкIэ, тэ тыхъазыр тишIэныгъи, тилэ-шIагъи цыфхэм апэдгъохынэу.

Непэ ехьулIэу угушыIэн хъу-мэ, яIофшIэнкIэ кIын мгу-хыжыхэр зэпачыхэзэ, республи-кэм ихудожник II-мэ заслужен-нэ художник цIэ лъапIэр къара-пэсыгъ. Джащ фэд, УФ-м изас-луженнэ художникыцIэр къа-фагъэшъошагъ ТхыакIумэщэ Михаилрэ Пашъты Герман-рэ. КъБР-м, КъШР-м, Ингуш Республикэм язаслуженнэ художникых КIышъ Мухъэди-нэ, Бжъэлумых Хьидэ, Акъыр МуIэд, Денисенко Алексей, Кочергин Владимир, Бакуев Владимир, Джанкишев Ибра-хым.

Пашъты Германрэ КIышъ Мухъэдинрэ художествэхэмкIэ Урысые Академием ичлен-корреспондентых. Пашътыр Красноярскэ художественнэ институтым ипрофессор. Ху-дожникицIури, яреспубликэ зэпхыныгъэ пытэхэр дыряIэу, нэмыкI чIыпIэхэм ащэлажэх.

СЫНДЫКУ Нелли.

УФ-м исурэтышIхэм я Союз исекретарь.



ЛЪЭПКЪ

хъишъэм иухъумаку

Къэбэртэе-Бэлыкъар Республикэр зызэхашагъэр илъэс имыкъупэзэ нафэ къэхъугагъ ащ щыреклоклэрэ зэхъоклыныгъэ инхэр лъэпкъ хъишъэм кыыхэ-нэнхэм, къытклэхъуэхэрэм анэгъэсыгъэнхэм, нэмыкI ушъхъагъухэм апае ахэр тхылъ (документ) шыгъэхэу къэхъумэгъэнхэ зэрэфар. Ащ хэклиплэу илагъэр фэшылкIэ хэхыгъэ чыплэ ахэм ягъэгъотыгъэныр арыгъэ. Къэбэртэе-Бэлыкъар хэку советым и Президиум 1922-рэ илъэсым, бэдзэогъум и 1-м унашъо ышлыгъ архив къыззыхъуыгъэн фаеу.

Хэку исполкомым ыналэ тетэу щытыгъэми, чыплэ архивыр хэгъэгум иархив шъхъалэрэ ащ икыутамэу Темыр Кавказым щыгъэмрэ япхыгъэу щытыгъэ ыкли лъэшэу яшлуагъэ къагъакло-щтыгъэ архивым изетегъэуцонкIэ. Ар кадрэхэм ягъэхъазырыни, нэмыкI Иофыгуабэхэми япхы-гъагъ. Партием иунашъокIэ а пстэури зэхэшагъэу, ухъумагъэу щытыгъэ. Апэрэ илъэхэсэм архив бюром Шъхъафитныгъэм ипарк джэ щыт музейм зы унэ щы-фагъэнфэгъагъ, ыужкIэ ыубы-тырэ чыплэмкIэ, шаухъумэрэ до-кументхэм япчъагъэкIэ нахь зи-ушъомбгъугъ. Хэкум иархив Ок-тябрэ революцием ыпэрэ илъэхэ-хэри кыыхыубытгъэнхэ фэгъагъ. А лъэхъаным ехылаагъэу щыгъэ тхылъхэр зэфэхысыжъхэ, задэ-лжэуэхэ нэуж ухъумаплэм ифонд чIэлэ пчъагъэр мин 15-м нэсыгъ. Ахэр афэгъэхыгъагъ Къэбэртэе судым, Къэбэртэе шыудзэ пол-кым, Кавказ линием и Апшъэрэ управление илофшIаклэ.

Архив зетегъэпсыхъэным Иофыбэ къыпэкIы, ахэр зэшIоп-хынымкIэ амалэу щыгъэхэр мэкIагъэх. Ухъумаплэхэр цына-гъэх, нэфынэмрэ жымрэ икыоу агъотыштыгъэп, мэхъэнэ ин зилэ документхэр бгъуатэгъыгъэх. Бэрэ кыыхэклэщтыгъэ архивым ИофышIэхэм гъэмфэ лъэхъа-ным ахэр шагум къырахэу, ты-гъэм рагъэуэзэ агъэгъушъхэу. Ахэм ащыщэу нахь мэхъанэ зилэхэр шкаф шъхъафхэм адаль-хэщтыгъэх, адрэхэр зэхэушъ-хъафыкIыгъэу телъхъаплэхэм атырагъэзагъэщтыгъэх.

1925-рэ илъэсым зэхэщгъагъ РСФСР-м иархив ИофышIэхэм апае апэрэ зэфэсыр. Ащ зэрэ-щыхагъэуэнфыхыгъагъэмкIэ, КъБАО-м иархив ыльэ теуцо къодыеу арыгъэ. А илъэсымрэ къыкIэлылорэмрэ къариубыгъэу хэкум къыщызэгуахыгъагъ чыплэ архив къутэмбгъу. Бэлы-къар, Бахъсан, Къэзэкъ, Налщык, Аруан къутамэхэр, нэмыкIхэри.

1927 — 1932-рэ илъэхэсэм архив-хэм зауужэу рагъэжъагъ. Чыплэ ухъумаплэхэм къарахи, окружной фондым халъхъагъэх 1917 — 1921-рэ илъэхэсэр къыззэлызы-убытырэ документхэр. Ахэр афэгъэхыгъагъ революционнэ комитетхэм къуаджэм Иоф зэрэ-щашагъэм, милицием зэрихъэ-гъэ Иофыгъохэм, нэмыкIхэми. Джы къэралыгъо мэхъанэ зилэгъэ Иоф 36129-мэ яхылылэгъэ доку-ментхэр архивым чIэлъыгъэх.

1929-рэ илъэсым реклоклэгъэ зэфэсым тиархив илофшIаклэ дэгъум ыльэныкъокIэ щыха-гъэуэнфыхыгъагъ. Ащ гушхо-ныгъэ къытхильхъагъэу ти-лофшIэн лыгъдгъэкуатэгъыгъэ.

Бэ темышIэу аштагъ «Край (хэку) архивхэм афэгъэхыгъэ унашъу» зыфиорэри. Ащ ыпкэ къыкIыкIэ, тилофшIэни нахь зыпкэ итэу лыкIуатэ хъугъэ: ухъумаплэхэм ачIэлэ тхылъхэр икIэрыклэу къалыгъэжыгъэх, архив ИофышIэхэм япчъагъэ хагъэхъагъ. Партийнэ, совет къулыкIушIаплэхэм ащызеклорэ документхэр къэхъумэгъэнхэм мэхъэнэ ин зэрэратыштыгъэм ишлуагъэкIэ, ахэр архивхэм ащызэхэуэгъогъэнхэм илофи къэпсынклэгъагъ.

Октябрэ революцием, нэмыкI мэфэкIхэм яхъулэу архивым илофышIэхэм къэгъэлъэгъон гъэшIэгъонхэр агъэхъазыры-щтыгъэх. Мафэ къэс пIоми хъу-нэу, хэхъоныгъэшхохэр зышIырэ мэкъумэщ хъызмэтым иблэкIы-гъэ къызыхъыжыкIырэ документ-хэр сурэтыбэмэ гъэшIэгъонэу къауатэгъыгъэ.

1941-рэ илъэсым нэмыц техаклохэр тыхэгъэу къызытеба-нэхэм, СССР-м иархив къутамэ пIым щыуэхумэгъэным фэшI, ар Таджик ССР-м ащэнэу унашъо ашыгъагъ. Архивым халъ тхылъ пстэури рашынэу амал зэрэ-щымылаагъэм къыхэкIэу, зэкIэми апэ рагъэшын фэгъагъэ къэрал-лыгъом идзэ илъэшыгъэрэ иэко-номикэ щытыклэрэ къэзыгъэ-

лъагъохэрэр, джащ фэдэу пIым къызфигъэфедэн ыльэкIышт до-кумент зэмылIэужыгъохэр. НэмыкIхэу пIымкIэ мэхъанэш-хо зымылэхэр агъэстыштыгъэх. Правительством иунашъо агъэ-цакIэзэ, Къэбэртэе-Бэлыкъарым иархив илофышIэхэм документ мин 14 фэдиз агъэкошынэу агъэ-хъазырыгъагъ. ГухэкI нахь мышIэми, а пстэур рашыным игъо фимыфэхэзэ, пIыр тичы-налэ кыыхъагъ ыкли ухъумаплэм къычIэнэгъэ библиотекэ фондри, нэмыкI документыби нэмыцхэм якIодылаагъ. Джащ фэдэу ахэм зылэклалъхъагъэр бэ. Къэнэ-гъагъэхэр Прималкин ухъумаплэм чIэлъыгъэ тхылъхэр арых — пIыр къэмысызэ ащ илофы-шIэхэр игъо ифагъэх чычIэгъым зэкIэ рагъэкIунэу.

Республикэр шъхъафит зэ-хъужэ нэуж архивым изетегъэ-псыхъажын кIэклэу ыуж ихъа-гъэх. Ахэм къызлэклаагъэхъа-жыгъэх, чыплэ зэфэхъафхэм къащаухъумэгъэ документхэр ыкли яшъыпкэу гъэкIэжын ИофшIэнхэм ауж ихъагъэх.

1959-рэ илъэсым Темыр КавказымкIэ апэрэ архив унэш-хо Налщык къыщызэгуахыгъ. Ащ хэгъыгъэх лабораторнэ пэщ (унэ) шъхъафхэр документхэр зыпкэ ибгъэуцожынхэмкIэ Iэрыфэ-гъухэу. Ащ фэдэ зэхъоклыны-гъэхэм яшлуагъэкIэ, ялофхэри нахь лыкIотагъэх. 1960 — 1980-рэ илъэхэсэм архивым нахь зиушъомбгъугъ. СССР-м и Къэ-ралыгъо архив ифонд зэпхы-ныгъэу дытиIэхэм яхъатыркIэ, тищыкIэгъэ документ пчъагъэмэ якопихэр къызлэклэгъэхъагъэх.

БлэкIыгъэ лIэшIэгъум ия 90-рэ илъэхэсэм къэралыгъом зэхъо-кIыныгъэшхоу щыреклоклэ-гъэхэм яхылылэгъэ документыбэ архивым къыхэхъагъ. Ащ чIэ-лыгъэ тхылъхэу ыпэкIэ «шъэ-фы» зытетхэгъагъэхэм ащыщы-бэ цIыфхэм афызэгуахыгъэ хъугъэ. Ахэм язэгъэгъотыни Iэрыфэгъоу щыт.

Архивым аужырэ илъэси 5-м иIэшъхэтэгъу Къарэ Арсенрэ ащ илофшIэгъухэмрэ щыкIэ-гъэччэу ухъумаплэр Iыгъыгъэ-ным, цыфхэр къызыкIэупчIэрэ документхэр ягъэгъотыгъэнхэм лъэшэу аналэ тырагъэты.

КъБР-м къэралыгъо статус зигъотыгъэр илъэс 90-рэ зы-щыхурэ лъэхъаным фэгъэхъы-гъэу архивым илофышIэхэм зэ-рахъэрэ Иофхъабзэхэм, респу-бликэм ихъишъэ, лъэпкъым къыкIэхъуэхэрэ ныбжыкIэхэм десэ зыхахышт, къашъхъэпэщт документхэр къызэраухъумэхэ-рэм апае ахэм ящытхъу пIоныр атефэ.

АБЕЙ Анзор.

КъБР-м иархив иIэшъхъэ-тет.

Зэкъошныгъэм игъогъухэмрэ искусствэмрэ

ШЫКIЭПЩЫНЭР

«къагъэгъушIэ»,

АДЫГАБЗЭР

зэрагъашIэ



КIэлэцIыкIухэмрэ ныбжыкIэхэмрэ ГъукIэ Замуди-нэ зыльещэх. Ар Урысыем исурэтышIмэ я Союз хэт, Адыгэ Республикэм изаслуженнэ сурэтышI. Лъэпкъ ансамблэу «Жъыум» ихудожественнэ паш, иску-ствэхэмкIэ республикэ кIэлэцIыкIу еджапIэм щигъэ-цэкIэрэ Иофыгъохэм лъэпкъ мэхъанэу ялэм зыкIэлэты.

Ткъош Къэбэртэе-Бэлыкъарым ГъукIэ Замудин къыщыхъугъ. Шуаблэхэр, лъэпкъ музыкальнэ Iэмэ-псымэхэр ышIыхэзэ, ис-кусствэм пыщагъэ зэхъум, сэнэ-хъатэу къыхихыштыр къэп-шIэнэу щытыгъ. Адыгэ Респу-бликэм щыпсэунэу къызэкIо-жым Иофэу ыгъэцакIэрэр бэмэ ашIогъэшIэгъоныгъ. УпчIэмэ еджэуап зыгъэгъотынэу фаехэр еджапIэм къыригъэблагъэхэзэ, адэлажэу фежыагъ. Шуаблэхэр, шыкIэпщынэхэр, нэмыкIхэри кIэлэеджакIохэм ашIыхэу ра-гъэжыагъ.

Лъэпкъ фольклор ансамблэу «Жъыур» зэхэщгъэным кIэ-щакIо фэхъугъ. ШIэныгъэлэжъэу Пашты Мадинэ изэфэхысыжъ-мэ къахегъэщы адыгэмэ яфоль-клор бай дэдэу зэрэщытыр. «Жъыум» аштэгъэ ныбжыкIэ-хэм адыгабзэр, тарихыр дэгъоу зэрагъашIэхэзэ, лъэпкъ иску-ствэм изыкIэгъэIэтыжын зэшIопхыным пае охътэ чыжъэм тельытэгъэ программэр щыIэ-ныгъэм щыпхырыпщын фаеу елыгъэ.

Ижырэ адыгэмэ хъакIэххэм ордэ къащалоштыгъ, къэбар гъэшIэгъонхэр къащалуатэ-щтыгъэх. Лъэпкъ шэн-хабзэхэр ГъукIэ Замудинэ къыдилыгъэхэ-зэ, зэлукIэ гъэшIэгъонхэр зэхэ-щэх, цыфыбэ зычIэмыс залхэм хъакIэх ордэхэр «Жъыум» къащелох. Шъыпкэ, тIысыплэ нэкл имыIэжъэу республикэ фи-лармонием щыклорэ концертхэм, пчыхъэхъахъэхэм ансамблэр ахэлажэуи къыхэкIы.

Адыгэ къэралыгъо универ-ситетым «Жъыур» иансамблэ хъугъэ. Ректорэу Хъунэго Рэщы-дэ зэрилыгъэрэмкIэ, лъэпкъ ис-кусствэр ныбжыкIэхэм нахы-шIоу ашIэным фэшI тиорэдхэр, тифольклор къэбархэр зэхыхыгъэ фае. Университетым ипчыхъэхэ-хэхэмэ «Жъыур» ахэлажэу, ижырэ адыгэ ордэхэр ащегъэ-жынчых, — къеIуатэ ГъукIэ Замудинэ.

— 2010-рэ илъэсым кIэлэ-еджэкIо 20 тIагъэ. ЗэкIэри ады-гэх, — еIо искусствэхэмкIэ рес-публикэ кIэлэцIыкIу еджапIэу ЛъэцэрыкIо Кимэ ыцIэ зыхы-рэм идиректорэу ШхончбэшIэ

Муратэ. — Ахэр сабыих, апэрэ классым щеджэх. ШыкIэпщы-нэмкIэ, къамылымкIэ лъэпкъ оредышъохэр къырагъэIонхэм фэгъэгъасэх.

Адыгабзэр зымышIэщтыгъэхэ кIэлэцIыкIухэри ахэтыгъэх. Джы кIалэхэри пшъашъэхэри ады-габзэкIэ матхэх, мэгушIэх, лъэпкъ оредхэри къалох. ШхончбэшIэ Муратэ къызэ-рэтилуагъэу, илъэсыкIэ еджэгъоу аублэрэм кIэлэцIыкIу 20 джы-ри аштэгъэ, 2012-рэ илъэсми кIэлэеджакIохэр япчъагъэкIэ 60 хъуштых. Ащ ыуж музыкэм яшъыпкэу пыгыштыгъэр къыха-хыным фежъэщтых.

Адыгэ Республикэм куль-турэмкIэ иминистрэу ЧэмышIо Гъазый, министрэм игуадзэу ШъэуапщэкIо Аминэт, отдeлым ипашэу Шэуджэн Бэлэ кIэлэ-цIыкIухэр зэрэрагъаджэхэрэм лъэплэх, кIэлэегъаджэхэм аIокIэх. Егъэджэныр нахышIоу зэхэщэным пае адыгабзэр кIэлэеджакIо пэпчэ ышIэн фаеу культурэмкIэ Министерствэм илофышIэхэм алыгъэ.

— КIэлэеджэкIо 60 едгъаджэу тызыфежъэкIэ, зэкIэри музыкант зэрэмыхъуштыгъэр тэшIэ, — еIо культурэмкIэ министрэу Чэ-мышIо Гъазый. — УапэкIэ улыкIотэным пае къызыхэп-хыштыр уиIэн фае. ТикIэлэ-еджэкIо цIыкIухэм музыкант цIыриохэр къахэкIынхэу уащы-гугъы хъушты.

— «Жъыур» Къэбэртэе-Бэлы-къарым, КъэрэшIэ-ШIэрджэсым, Iэклиб хэгъэгумэ ащылаагъ, — къеIуатэ ГъукIэ Замудинэ. — Ан-самблэм зиушъомбгъунэу амал-хэр иIэх. ИскусствэхэмкIэ рес-публикэ кIэлэцIыкIу еджапIэу ЛъэцэрыкIо Кимэ ыцIэ зыхы-рэм щедгъэжыгъэ Иофыр лъэ-кIуатэ. Iэпылэгъу къытфэхурэ-мэ лъэшэу тафэраз. Адыгэ Рес-публикэм ия 20-рэ илъэс фэгъэ-хыгъэ мэфэкI зэхыхъэхэм тахэ-лэжэу зытэгъэхъазыры.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

Сурэтым итыр: искусствэ-хэмкIэ Адыгэ республикэ кIэлэцIыкIу еджапIэу Лъэцэ-рыкIо Кимэ ыцIэ зыхы-рэм ГъукIэ Замудинэ кIэлэеджа-кIохэр щегъасэх.



Гъэсэныгъэм зыкырагъэ/этыщт

Теуцожь районым щы/эгъэ конференцием кыратхыкыгъ

Теуцожь районым ик/элэегъаджэхэм ильэс къэс шышхьэу мазэм зэхашцэрэ конференцием фэдэ бэмыш/эу ялагъ. Нэбгыри 150-м ехъу зыхэлэжьэгъэ зэук/эм доклад кыщишыгъ районым гъэсэныгъэмк/э игъэ/орыш/ап/э илэшхьэтетэу Ерэджыбэк/эо Адамэ.

лэеджак/охэм нахъ дэгъоу алъгъу ш/ыгъэным пае светильникхэр ашхъагъык/э атырагъэуцагъ, ублэп/э классхэм ятхьа-кып/лэхэм псы стырыр къа/к/уал/э хъугъэ. Терроризмэм зыщы-ухъумэгъэным иамалхэр зэра-хъэхэзэ Нэшгукъое еджап/эр къа/ш/ыагъ. Джэджэхъэблэ еджап/эми а/юфш/эныр щагъэ-цк/элэщт.

ифэш/ошэ уасэ фэпш/ыныр тефэ. Ащ и/офыш/лэхэр ренэу еджап/лэхэм ащ/элэх, я/лэпы/лэгъух, шхъэхыгъэ урокхэр ащызэхашцэх, федеральнэ ык/и республикэ проектхэу интернет-форумхэм, интернет-семинархэм ахагъэла-жъэх.

Мы /офыгъо/хэр анахъ дэгъоу зыщызэхашагъэхэу Ерэджы-бэк/эо Адамэ зигугъу кыш/ы-

«Учитель, семья и общество в модернизации системы образования» зыф/и/орэ темэр ары. Пэнэжыкы/ое гурыт еджап/эм идиректор игуадзэу, апш/эрэ категориэ зилэ к/элэегъаджэу, УФ-м гъэсэныгъэмк/э и/офыш/лэ гъэ-ш/уагъэу Блэгъожь Риммэ /о-фыгъоу кызытегушы/агъэр «Воспитание в школе в свете проекта нового закона образования в РФ» зыф/и/орэр ары. Гъэсэны-гъэр модернизациэ зышаш/ырэ лъэхъаным ащ идэгъугъэ уасэ зэрэфэпш/ыштым кытегушы-лагъ апш/эрэ категориэ зилэ к/элэегъаджэу, Аскъэлэе гурыт еджап/эм биологир шязгъэхьы-рэ Гедыоджэ Мэлайчэт. «Одаренные дети — люди организации работы» зыф/и/орэм щысэ гъэш/лэгъонхэр кыыхъэхэзэ кыте-гушы/агъ апш/эрэ категориэ зилэ к/элэегъаджэу, УФ-м гъэ-сэныгъэмк/э и/офыш/лэ гъэш/уа-гъэу, УФ-м ик/элэегъаджэ анахъ дэгъухэм я Всероссийскэ кон-курс 2011-рэ ильэсым тек/лоны-гъэ кышхьэдзыхыгъэу, Очэп-щые гурыт еджап/эм адыгабзэр шязгъэхьырэ Пшыдагъэко Рим-мэ, нэмык/лхэри.

Ащ ыуж гъэсэныгъэр модер-низациэ ш/ыгъэным фэгъэхьыгъэ заканык/эм зыщытегушы/лэхэрэ лъэхъаным ежхэм егъэджен-п/уныгъэмк/э я/офш/лэхэр зэрэ-зэхашцэтым, гъэсэныгъэм ика-чествоэ кыэлэгъэнымк/э аш/э-щтхэм, ащ фэш/и амалэу кыыз-фагъэфедэщтхэм афэгъэхьыгъэ унаш/ор игъок/э зэдаштагъэ.

А мафэм ильэс 40-м ехъурэ егъэджен-п/уныгъэм пылыгъэ-хэу, зызгъэпсэфынэу агъэк/ло-тэжхэу зыц/лэ кыра/уагъэхэр нэбгырипш/и мэхъух. Ахэм ащы-щэу к/элэегъаджэхэм яшы-шхьэ/у зэук/э кык/ол/лэгъа-гъэр нэбгырип/л. Нэчэрэзые гу-рыт еджап/эм ильэсыбэрэ щы-лэжыагъэу Мэщл/эк/эо Нурьет кызыри/уагъэмк/э, кыгъэш/лэ-гъэ ильэс 69-м щыщэу 49-м ублэп/э классхэм ашыригъэ-джагъ. Ахэм ащыщыбэхэр непэ л/ы ц/эры/о хъугъэх, республи-кэми шаш/лэх, лъэпкы/м, зы-щыщэ чылагъэхэу Нэчэрэзые, Пшыкыу/хьаблэ, Колосым, я/ла-кы/охэм ящытхъу арагъа/о. Джащ фэдэу Делэк/эо Сусаннэ, Лэупэ-к/э Аминэт ык/и Тхьазфэш/у Светланэ Очэпщые, Тыгъургъой ык/и Шевченкэ еджап/лэхэм ящытхъурэ ядахэрэ арагъа/о/э, ильэсинш/и пчъагъэрэ /оф аша-ш/агъ. Ащ ыуж ильэсыбэрэ альэк/и кыамыганэу, агурэ апсэ-рэ етыгъэу, ящытхъу арагъа/о/э /оф зэраш/агъэм фэш/и Адыгэ Республикэм и Парламент, рес-публикэм гъэсэныгъэмрэ ш/э-ныгъэмрэк/э и Министерствэ, район администрациемрэ народнэ депутатхэм я Советрэ, районым гъэсэныгъэмк/э игъэ/орыш/ап/э ящытхъу тхылгъэр к/элэегъаджэ купышхомэ аритыжыгъ Эрэ-джыбэк/эо Адамэ.

Ик/эухым к/элэегъаджэхэм яконференциэ хэлэжыагъэхэм чыш/лэ артистхэм концерт къафа-тыгъ.

НЭХЭЕ Рэмзан.

Сурэтхэр конференцием кы-щытырахыгъэх.

Апэу к/элэегъаджэхэм яконфе-ренциэ ш/уфэс псэлэ к/эл/ыхэр кышаш/ыгъэх, ильэсык/э еджэ-гъоу зыфежъэщтхэм Урысые Федерацием и Президентэу Дмит-рий Медведевым гъэсэныгъэр модернизациэ ш/ыгъэнымк/э пш/эрылгъэу кыгъэуцухэрэр щытхъу хэлэу шагъэцк/лэхэу, гъунэпкъа/лэхэр шаштэнхэу, псауныгъэ пытэ я/энэу, ш/оу, дэгъоу, дахэу щы/эр къадэхъун-хэу къафэлгъ/уагъэх район ад-министрацием ипашцэ ипш/э-рылгъхэр зыгъэцак/лэгорэ Хъачма-мык/эо Азэмат, районым ивете-ранхэм я Совет ипашцэу Нэмы-т/эк/эо Юрэ.

— Лъытэныгъэ зыфэсш/ырэ тик/элэегъаджэхэр, зэук/эм хэ-лажъэхэрэр, непэ фэдэу тикъэра-лыгъошхо ипашцэхэм гъэсэны-гъэм хэхъоныгъэ егъэш/ыгъэным ифэш/ошэ мэхъанэ ратгъу, ар нахъ ш/уагъэ кыгъэу зэхэщгъэ-ным пылгъэху кыыхъык/эгъэп, — кыш/уагъ Эрэджыбэк/эо Адамэ докладхэр кышшы/нэу зырегъа-жъэм. — Ащ фэшыхъат Урысыем и Л/ышхъэу Дмитрий Медве-девыр шышхъэ/ум и 18-м Ады-геим къа/к/уи, республикэм ик/э-лэегъаджэхэм язэук/лэ зэрэхэлэ-жыагъэр, кызырэшыгушы/а-гъэр, гъэсэныгъэм изаканык/лэу аштагъэм тинеушырэ мафэ ти-экономикэ, тикультурэ, тинаукэ, тищы/лэныгъэ исыд фэдэрэ лъэ-ныкы/о пштагъэми, ахэм языте-тыщтыр ащ зэрелъытыгъэр. Арышъ, а заканык/лэр щы/лэны-гъэм шыгъэцк/лэгъэныр тэрк/э пш/эрылгъэ шхъа/лэу щыт, ащ зэк/лэми тилахыш/у зэрэхэтш/ы-хъаштми шцэч хэлъэп.

Ащ ыуж докладчыкыр зэхэ-угуфыкыгъэу заканык/лэу кы-дэ/кыгъэр гъэцк/лэгъэнымк/э аш/лэхэрэм, тапэк/э я/офш/лэхэр зэрэзэхашцэщтхэм, непэ я/офхэм язытет къагегушы/агъ. Эрэджы-бэк/эо Адамэ кызыри/уагъэмк/э, законопроектым итегушы/лэн фэгъэхьыгъэ зэук/лэу ежэ зыдэ-щы/агъэхэм нэбгырэ 300-м ехъу ахэлэжыагъ. Ахэм ны-тыхэри, нахъыжхэри, ныбжык/лэхэри ащы/агъэх. Районым ик/элэегъа-джэхэм язэук/и а /офыгъом щытегушы/агъэх, я/офш/лэхэр зэрэзэхашцэщтхэр агъэнэфагъэх.

— Непэ районым ичылагъо-хэу Лъэустэнхьаблэ, Пэнэжы-кы/уае, Очэпщые, Гъобэк/уае еджап/лэхэм ащеджэнхэм зы-ныбжэ имыкы/урэ к/алэхэр зыща-фагъэхъазырхэрэ садикхэр адэ-тых, — кыщи/уагъ зэук/лэм докладчыкым. — Ахэм к/элэ-ц/ык/у 588-рэ аша/ыгъ. Мыгъи яхэнэрэ сadyкыр Аскъэлае кышхьэз/утхышт. Ау ашк/и /о-фыр зэш/охыгъэ хъурэп. Джы-ри районым к/элэц/ык/лоу исхэм азыныкы/о фэдызыр сadyкхэм аша/ыгъыным ежхэу чэзыум кыыхэнэх. Джырэ нэс сadyкхэм



яш/ыни, якызы/лухыни афэгъэ-зэгъагъэр зибюджетхэр тхъама-к/эхэ районхэр арых. Джы за-конык/эм /оф ыш/лэ зыхъук/лэ, щы-к/лагъэхэр дэгъэзыжыкыгъэ хъун-хэу тэгугъэ.

Мы лъэхъаным районым ичы-лагъохэм еджэп/э 15 адэт. Ахэм ащыщэу 11-р гурыт еджап/лэх. Ахэм ильэсык/э еджэгъум аше-джэнхэу ныбжык/лэ 1844-рэ къа/к/ол/лэщт. Апэрэ классхэм аше-джэнэу къа/лэхаштыр 189-рэ. Ар ыпэрэ ильэсым нахъыб.

Блэк/ыгъэ ильэс еджэгъум /офыгъо шхъа/лэу зыпылгъэ-хэр к/элэеджэк/ло анахъ /ушхэр кыыхэгъэщыгъэнхэр, /оф адэ-ш/лэгъэныр ары. «Одаренные дети» зыф/и/орэ программэм игъэцк/лэнк/и /офш/лэгъэ дэгъухэр я/лэх. Районым предмет зэфэшъ-хъафхэмк/э щызэхашцэгъэхэ олим-пиадэхэм к/элэеджэк/ло 216-рэ ахэ-лэжыагъ. Всероссийскэ олимпи-адэхэу тирегион щы/агъэхэм районым ил/ык/ло 33-у ахэлэжыа-гъэм щыщэу 25-мэ хагъэунэфы-кы/хэрэ чып/лэхэр кыдахыгъэх. Гурыт еджап/лэр мыгъэ къэзы-ухыгъэхэ нэбгыри 138-м щыщэу 19-мэ медальхэр къахыгъэх — 18-р дышъэ, зыр тыжы/н бгъэ-халхъэх. Зэк/лэри университет-хэм ач/лэхъагъэх.

Ильэсык/э еджэгъуми дэгъоу зыфэдгъэхъазырыгъ. Гъэсэны-гъэр модернизациэ ш/ыгъэным фэгъэхьыгъэ /офыгъохэр зетхъэ-хэзэ, сомэ мин 410-рэ зыосэ учебникхэр, химиерэ физи-кэмрэк/лэ кабинетхэм, еджэп/э шхап/лэхэм ящык/лэгъэ оборудо-ваниер, гъэучы/лалэхэр тцэ-фыгъэх. Зэк/лэ еджап/лэхэм як/ла-ш/охэм адэк/уаехэзэ, маш/ом закышхьыштэным фэш/и ищы-к/лэгъэ /офш/лэхэр ашагъэцэ-к/лагъэх, еджап/лэхэм мэш/логъэ-к/лосэнымк/лэ макъэ къэзыгъэ-лущтхэ пкыгъо/хэр ашагъэп-сыгъэх. Классхэм апылгъэгъэхэ доскэхэм къатыратхэхэрэр к/э-

Гъэсэныгъэр модернизациэ ш/ыгъэным фэш/и къафат/уп-щыгъэ сомэ миллиони 5-рэ мин 975-р егъэджэп/э класс-кабинет-хэм, /эзап/лэхэм, шхап/лэхэм, спортзалхэм ящык/лэгъэ оборудо-ванием, библиотекэхэм яфонд гъэбаигъэным, к/элэегъаджэхэм я/лэп/лэсэныгъэ хагъэхъоным, нэмык/и /офыгъо/хэм ап/уагъэ-хъагъ. Районым ибюджет къафит-лупщыгъэ сомэ мин 996-мк/лэ компьютер классхэр зэтырагъэп-сыхъагъэх. Зэк/лэ еджап/лэхэм гъэцк/лэжы/н /офш/лэхэр ащы-рек/лок/ыгъэх, якоридорхэри, класс кабинетхэри зэтырагъэп-сыхъагъэх, япчъэ-шхъаныгъуп-чъэхэр, джэхаш/охэр агъэлагъэх. Еджэп/э шагу/хэм анэсыжъэу агъэк/лэрэк/лагъэх. А /офш/лэхэр игъом зэш/лохыгъэнхэм фэш/и район администрацием ыльэк/и кыгъэнагъэп. Сомэ миллионрэ ныкы/орэ еджап/лэхэм къафит/уп-щыгъэ.

— Ыпшъэк/лэ кызырэшыс-л/уагъэу, тапэк/лэ ащ фэдэ кыых-мыкы/гъэу, дэгъу дэдэу тиеджа-п/лэхэр ильэсык/э еджэгъум фэгъэхъазырыгъэ хъунхэмк/лэ зи-ш/уагъэ къэзыгъэк/л/уагъэхэми ац/лэ къес/ло сш/оигъу, — е/о Ерэджыбэк/эо Адамэ. — Ахэр район администрациер, еджа-п/лэхэм япашцэхэр, як/элэегъа-джэхэр, я/офыш/лэ кызырэ-к/лохэр, ны-тыхэр, апш/эрэ клас-схэм ащеджэхэрэр, спонсорхэр арых. Зэк/лэми тазэрафэразэр къэсэ/о. Ауми щык/лагъэхэри тимы/лэхэу щыгъэп. Кызыхък/ы/рэр мылгъу щымы/лэр ары. Лъэус-тэнхъэблэ еджап/лэр ильэсык/лэ еджэгъум зырифэш/уашэу фа-гъэхъазырыгъэми, ипчъэ-шхъа-ныгъупчъэхэр зэблэхъугъэнхэ фае. Ащ испортзали, Гъобэк/уае еджап/лэм иактовэ зали капитал-нэу гъэцк/лэжыкыгъэнхэм кызе-жэхэрэр т/эк/у ш/агъэ.

Районым иметодическэ каби-нет и/офш/лагы непэ фэдэ мафэм

гъэр Бэгъ Марыет зипэщэ Нэчэ-рэзые гурыт еджап/лэр ары. Мыщ республикэмк/э апэу «Электрон-ный дневник учащегося» зыфи-лорэм /оф щыш/лэу ригъэжыагъ, еджап/лэм ик/элэегъаджэхэм сер-тификатхэр я/лэх. Джащ фэдэу игугъу кыш/ыгъэ зэк/лэ еджа-п/лэхэм компьютерхэр, Интерне-тым ихъанхэмк/э амалхэр зэря-лэхэр. Джыри сомэ мин 365-рэ зыосэ компьютер оборудование район администрацием къафитцэ-фышт.

— Тик/элэегъэджэ коллектив зэрэхъурэр, — ик/эухым кы-л/уагъ Эрэджыбэк/эо Адамэ, — нэбгырэ 399-рэ. Ахэм ащыщэу апш/эрэ категориэ зилэр к/лэ-лэгъэджи 162-рэ, апэрэ катего-рие зилэр — 155-рэ. Бэмэ феде-ральнэ ык/и республикэ щыт-хъуц/лэхэр, бгъэхалхъэхэр я/лэх. К/элэегъэджийрэ сadyкхэм як/лэ-лэп/уитфырэ лъэпкы/ проектэу «Гъэсэныгъэ» зыф/и/орэм тек/ло-ныгъэр кышхьадахыгъ. Ахэм ащыщых Очэпщыек/лэ адыгабзэм ик/элэегъаджэу Пшыдагъэко Рим-мэ, Пэнэжыкы/уаек/лэ инджылы-зыбзэр языгъэхьырэ к/элэегъа-джэу Мэщл/эк/эо Ларисэ, нэ-мык/лхэри. Шъопсэу, шъотхъэж, лъытэныгъэшхо зыфэсш/ыхэрэ си/офш/лэгъухэр! Псауныгъэ пытэ шъуи/лэнэу, шъуиунагъохэм рэхъатныгъэрэ нэхъоирэ ары-лынхэу, щэ/агъэ шъуи/лэнэу, гъэсэныгъэр модернизациэ ш/ыгъэным гъэхъэгъэш/лэхэр щышъуш/ынхэу, ашк/лэ районым ищытхъу яжъугъэ/онэу, тиеджа-к/лохэм ш/лэныгъэ куухэр яжъу-гъэгъотынэу сышъуфэлъа/о.

Гъэсэныгъэр модернизациэ ш/ыгъэным фэгъэхьыгъэ докла-дым тегушы/лэгъэным чэзыур зынэсым апэу гушы/лэр зыфагъэ-шъошагъэр апш/эрэ категориэ зилэ к/элэегъаджэу, Джэджэхъэб-лэ гурыт еджап/лэм идиректор игуадзэу Блэнэгъэпц/лэ Марин. Ар анахъэу кызытегушы/агъэр



ШЭУДЖЭН РАЙОНЫМ ШЫКЮГЪЭ ЗЭХАХЪЭР

Лэжыгыгъэр Лузыхыжыгыгъэмэ ямэфэкI

Шэуджэн районым лэжыгыгъэм илухыжынын зэрэ-
щаухыгъэм, IофшIэным гъэхъагъэ шызышыгъэхэм
ящытху Iотэгъэным афэгъэхыгъэ зэхахъэу
Хьакурынэхъаблэ шыкIуагъэр мэфэкI шыпккъэм
фэдэу зэхащэгъагъ.
Зэхахъэм хэлэжыагъэх АР-м и Парламент идепутат-
ху Ауль Вячеславрэ Къэгъээжэ Муратрэ, Дунэе
артийскэ комитетым ипрезидент игуадзэу, педаго-
гикэ шIэныгъэхэмкIэ докторэу, культурэм иIофы-
шIэ цIэрыIоу Бетугъэнэ Ауес, Шэуджэн районым
илэшхъэтетхэр, лэжыаххэр, лэпкъ искусствэм
иIофышIэхэр.



Адыгэ Республикэм мэкъу-
мэщымкIэ иминистрэу Юрий
Петровыр лэжыгыгъэм илухы-
жынын чанэу хэлэжыагъэмэ къа-
фэгущыIуагъ. Адыгеим лэжыгы-
гъэм илухыжыныкIэ, 2010-рэ
ильэсым фэдэу, Урысыем ятIо-
нэрэ чIыпIэр къышхыдихыгъ.
Шэуджэн районым гектар мин
15-м еху шыIуахыжыгъ. Гек-

тар пэпчъ фышхъэ лэжыгы-
гъэу къырахыжыгъэр цент-
нер 46,1-рэ. Шэуджэн райо-
ным экIэмкIэ къышхыжыгъэ
лэжыгыгъэр тонн 68965-рэ
мэхъу.

Юрий Петровыр АР-м и
Лышхъэу ТхьакIушынэ Ас-
лъан, Правительствэм ацIэкIэ
Шэуджэн районым ичIыгулэжъ-

хэм къафэгущыIуагъ, ягъэхъа-
гъэхэм ахагъэхъонэу афилуагъ.

Шэуджэн районым иадмини-
страцие ипащэу Хьуажэ Нал-
бый зэхахъэм шIуфэс псалъэ
къыпщыIыгъ. Ощхышхом коц
гектар мини 2 ашIуиэгъIоды-
гъэми, лэжыаххэм ягуетныгъэ
зыкырагъэIэтызэ, коц бэгъуа-
гъэ къызэрахыжышхыттым пы-
лыгъэх. Хьуажэ Налбыйрэ
Шэуджэн районым инароднэ
депутатхэм я Совет итхъама-
тэу Гышц Долэтрэ чIыгулэжъ
хьалэлхэм къафэгущыIуагъэх,
шIухъафтынхэр къафашIыгъэх.

Комбайнерэу Виталий Скруп-
скер, водителхэу Дзыбэ Рус-
лъанрэ Къыкъ ГъукIэрэ апэу
зыцIэ къыраIуагъэмэ ащышхы.
IофшIанIэхэм япащэхэу Мэрэ-
тыкыо Айдемыр, Отэщыкыо
Аслъан, Владимир Ступкэ, нэ-
мыкIхэм къафэгущыIуагъэх. Ан-
дрей Нарожнэр, Владимир Ан-
тоненкэр, Жемадыкыо Шы-
хъам, Эльдарэ Нурбий, Мэрэ-
тыкыо Джэхъфарэ, Зезэрэхъэ

Аслъан, Даур Юрэ, фэшхъаф-
хэми шIухъафтынхэр афашIы-
гъэх.

Жемадыкыо Шыхъамрэ Да-
ур Муратрэ щытху тхылыхэр
айыгъэху гушхыIэгъу тафэхуыгъ.
Чыгулэжхэр мэфэкI зэхахъэр

афызэхъышхыагъэмэ лъэшэу
афэрэзэх. Къоджэ гъунэгъумэ
къарыкIыгъэх, якъэбархэр къы-
зэфаIотагъэх.

Къэбэртгэ-Бэлыкъарым иар-
тистхэу КIэрэф Иннэрэ Дымэ
Эльдаррэ, Чэчэным иорэдыIоу
Магомед Ясаевыр пчэгум къы-
хъэх, концертышхом лъэпкъ
орэдхэр къышхыагъэх. Бету-
гъэнэ Ауес гушхыIэ фабэхэр
Хьуажэ Налбый фэгъэхыгъэ-
хэу къыIуи, Дунэе артийскэ
комитетым ыцIэкIэ «Золотой
Пегас» зыфилорэ шIухъафты-
ныр къыфшIыгъ.

Адыгэ Республикэм и Къэ-
ралыгъо орэдыIо-къэшхыкIо ан-
самблэу «Ислъамыем» концер-
тышхо зэхахъэм къышхытхыгъ.
Адыгэ Республикэр ильэс 20
зэрэхъурэм фэгъэхыгъэ шIушIэ
концертэу ар щытыгъ.

Сурэтхэр зэхахъэм къы-
щытырахыгъэх.



ФУТБОЛ. УРЫСЫЕМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

Бирам шIухъафтын

«Фаур» Беслан — «Зэкъошныгъ» Мыекъуапэ — 0:3.
ШышхъэIум и 28-м зэдешIагъэх.
Зезышхыгъэхэр: А. Чистяков — Азов, Р. Дудов —
Кисловодск, П. Егоров — Ростов-на-Дону.
«Зэкъошныгъ»: Москаленко, Абаев, Казаков, Кияшкин
(Охрименко, 83), Кравцов, Пискунов, Кобл (Датхужэ,
80), Хьабэчыр (Гышц, 79), Василькин, Лучин (Ешы-
гуау, 83), Хьабил (Нартиков, 78).
Къэлапчъэм Iэгуаор дэзыдзагъэр: Хьабэчыр — 18,
32 (пенальтикIэ), 54.

— «Фаур» истадион шешIэ
зыхъукIэ, зIукуIэгъур бэрэ шIуа-
хырэп. Ар къыдэтлгытгъэ, зэ-
нэкъокъум зыфэдгъэхъазы-
рыгъ, — къеIуатэ «Зэкъошны-
гъэм» итренер шыхъаIу, спор-
тымкIэ мастерэу Кобл Ан-
зор. — Къэлапчъэм псынIкIэу
Iэгуаор зэрэдэтыдзщыттым ты-
пылбэу тифутболистхэр апэкIэ
идгъэлбыхытхыгъэх. Денис Ва-

илькинын ухъумахIом IэкIэ-
кли, къэлапчъэм ылъэныкъокIэ
Iэгуаор ытыгъ. Хьабэчыр Ру-
стам къызэрэчъэрэм лыпыгъэу
Iэгуаор хъагъэм дахэу ридзагъ.
ЗэкIэ тифутболистхэм сафэраз,
къытфэгумэкIыхэрэр нахыбэр-
рэ дгъэгущыIоштых.

Денис Василькиным икIэры-
кIэу ухъумахIор къызэринэ-
кIыгъ. Iэгуаор ыпэкIэ зетым,

къэлэпчъэIутэу Аслан Валие-
выр къэлапчъэм чыжбэу къы-
дэкIыгъ — тифутболистэу
Хьабилэ Алимэ къыпэуцугъ.
А. Валиевым хэпшIыкIэу ша-
пхъэрэу буюкхои, къэлапчъэм
Iэгуаор къыдаригъэдзагъэп.
Судья А. Чистяковым къэ-
лэпчъэIутэу А. Валиевыр я
21-рэ такыкыым ешIанIэм ри-
гъэкIыгъ. Бысымхэм яфут-
болистмэ ащыщ шапхъэхэр
буюкхои, А. Хьабилэм дысэу
къыдзекIуагъ. Судьям ыгъэ-
унэфыгъэ пенальтир Хьабэчыр
Рустам дэгъоу ыгъэцакли, хъа-
гъэм Iэгуаор ридзагъ. Я 54-рэ
такыкыым Р. Хьабэчырым
ухъумахIор ыгъэплъэхуи, ящ-
нэрэу хъагъэм ридзагъ, 3:0-у
«Зэкъошныгъэм» текIоныгъэр
къыдихи, Бирам мафэм еху-
лэу быслъымэн диныр зылэ-

жырэмэ шIухъафтын афи-
шыгъ.

Купым зэрэщешIагъэхэр

«Ротор» — «Энергия» —
3:0, «Дагдизель» — «Био-
лог» — 1:0, «Таганрог» —
«Ангушт» — 3:2, «Кав-
казтрансгаз» — «Олим-
пия» — 1:0, «Славянский»
— «Динамо» — 0:0, «Ми-
тос» — «Алания-Д» —
6:0, «Торпедо» — «Мэ-
щыкыу» — 2:0.

«Торпедэм» ифутболистэу
Денис Павловыр 2010-рэ ильэс
ешIэгъум «Зэкъошныгъэм»
хэтыгъ. Я 71-рэ, 75-рэ та-
кыкыхэм «Мэщыкыу» икъэ-
лапчъэ Iэгуаор дидзагъ. Купым
«Бомбардир анахъ дэгъу» зы-
филорэ щытхуцIэр къышхы-
дихыным фэшI амалышIухэр
ащ иIэх.

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫЛЪ Нурбий.

ЧыпIэу зыхъытхэр

1. «Ротор» — 30
2. «Торпедо» — 37
3. «Астрахань» — 33
4. «Динамо» — 32
5. «Славянский» — 30
6. «Мэщыкыу» — 26
7. «Митос» — 26
8. «Олимпия» — 23
9. «Кавказтрансгаз» — 22
10. «Дагдизель» — 22
11. СКА — 21
12. «Зэкъошныгъ» — 20
13. «Фаур» — 19
14. «Биолог» — 19
15. «Ангушт» — 18
16. «Таганрог» — 16
17. «Энергия» — 14
18. «Алания-Д» — 13.

Ионыгъом и 4-м «Зэкъош-
ныгъэр» «Кавказтрансгазым»
Мыекъуапэ шыIукуIэшт.

Редактор шыхъаIэхэр:

ДЭРБЭ Тимур
ХЪЭШУЦIЭ Мухъэмэд
ТХЪАГЪЭПСЭУ
Уцужыкыу

■ Зэхъышхыгъэ-
хэр:

Адыгэ Респуб-
ликэм и Къэра-
лыгъо Совет —
Хасэр, иминист-
рэхэм я Кабинет

■ Къыдзыхъыгъырэ:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ
IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм
ащысэурэ тилъэпкыгъэхэм
адырIэ зэхъыныгъэхэмкIэ
ыкIэ къэбар жугъэм
иамалхэмкIэ
и Комитет

■ Зышхышхыгъыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын
IофхэмкIэ, телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIэ зылыIэсыкIэ
амалхэмкIэ и Министерствэ
и Темир-Кавказ чыпIэ
гъэIорышIанI, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

■ Зышхышхыгъыгъэр:

ОАО-у «Полиграф
тедзапIу «Адыгенр»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

■ Редакциер зыхъытхэр:

385000, къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр: приемнэр — 52-16-79, редактор
шыхъаIэм иапэрэ гуадзэр —
52-49-44, редактор гуадзэр — пшъэдэкIыжъ
зыхырэ секретарыр — 52-16-77.
E-mail: adygvoic@mail.ru

■ Пчъагъэр

4306

Индексхэр

52161

52162

Зак. 2135